

1302

PUBLICACIÓ «JOVENTUT»

EL BOIG

Segona part de EL GENI

DRAMA EN TRES ACTES

DE

Emili Tintorer y Frederich Pujulà

BARCELONA

PLAÇA DEL TEATRE, 6, ENTRESOL

MCMVII

13

BIBLIOTECA DE "JOVENTUT"

OBRES ORIGINALS

PESETES

Jacinto Verdager.—AYRES DEL MONTSENY. Edició ilustrada..	3
F. Pujulà y Vallès. —FRANCISCO PI Y MARGALL... ..	0'50
» » —TITELLES FEBLES	2
Apeles Mestres.—CROQUIS CIUTADANS. Poesíes	3
Joaquím Ruyra. —MARINES Y BOSCATGES. Estudis en prosa. ...	3
Joan Maragall. LES DISPERSES. Poesíes..	2
Víctor Català.—SOLITUT. Novela.	3
Emili Tintorer. —LA MORAL EN EL TEATRE.	3
Rafel Nogueras y Oller.—LES TENEBROSES. Poesíes.	3
Lluís Vía.—FENT CAMÍ. Estudis en prosa.	3
Enrich de Fuentes.—ROMÀNTICHS D'ARA. Estudi d'uns amors neguitosos	4
L. Escardot. —CLIXÉS. Estudis en prosa.	3

TRADUCCIONS

Strindberg.—L'INSPECTOR AXEL BORG. Novela	3
John Ruskin.—NATURA. Traducció de Cebrià Montoliu. ..	3
Herbert Spencer.—L'HOME CONTRA L'ESTAT.	2
Longus-Apulei.—LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS. Traducció de R. Miquel y Planas... ..	3

TEATRE CATALA

Pompeius Gener.—SENYORS DE PAPER! Drama... ..	2'50
» —L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS. Jo- guina.	1
Adrià Gual.—L'EMIGRANT. Drama de món.	2'50
Pujulà-Tintorer.—EL GENI. Drama... ..	2
» —EL BOIG Segona part de EL GENI Drama ...	2
» —DINTRE LA GABIA. Drama... ..	1
Emili Tintorer.—MAL DE VERGE. Drama.. ..	2
August Barbosa.—EL POP DE LA PLATJA Quadro dramàtic.	1

TEATRE ESTRANGER

Enrich Ibsen.—QUAN ENS DESPERTAREM D'ENTRE'LS MORTS. Drama... ..	2
Wette-Humperdinck.—TON Y GUIDA. Traducció Maragall- Ribera... ..	1
Joseph L. Pagano.—FORA DE LA VIDA. Drama	2
Björnstjerne Björnson.—MÉS ENLLÀ DE LES FORCES. Drama ...	3
G. Hauptmann.—ÁNIMES SOLITARIES. Drama. Traducció de Oriol Martí..	2

CLASSICHS CATALANS

HISTORIES D'ALTRE TEMPS. Narracions dels sigles XIV y XV.	1
---	---

EN PREPARACIÓ

Alexandre Font.—PÁGINES FESTIVES.	
Eudalt Canibell.—EN VALENTÍ ALMIRALL Y SON TEMPS. Estudis de l'ho- me y dels orígens del Catalanisme polítich, seguits d'algunes obres menors del biografiat.	

EL BOIG

SEGONA PART DE EL GENI

PUBLICACIÓ «JOVENTUT»

EL BOIG

Segona part de EL GENI

DRAMA EN TRES ACTES

DE

Emili Tintorer y Frederich Pujulà

BARCELONA

PLAÇA DEL TEATRE, 6, ENTRESOL

MCMVII

*Drets de representació, impresió y traducció, reservats. * * **

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 233; Barcelona.

ACTE PRIMER

PERSONATGES

EL BOIG

ESPERANÇA

JOAN DELL

ANGÉLICA

ENRICH

L'ADMINISTRADOR: EN DIMAS

UNA CAMBRERA: MARÍA

UN METGE

ACTE PRIMER

SALA DE LA CASA D'EN JOAN DELL

La escena presenta exactament la meteixa disposició que's descriu en la primera part d'aquesta obra, o sia en *El Geni*. Sols hi ha un petit cambi: el piano de cúa ha desaparegut, ocupant son lloch, encara que un xich més endavant y més separada de la paret, una tauleta senzilla, ab un jòch d'escachs al demunt. El Boig y l'Administrador, al obrirse la escena, apareixeràn asseguts a banda y banda de la tauleta, en posat de jugar.

Fosqueja. Les roques de la cala van ennegrintse, els tons violats del cel esvahintse, y l'oreig del mar, bo y minvant, refrescantse. De tant en tant se sent el remoreig d'una onada llarguera, qui romp sobre la platja.

Vora la porta que dóna a la platja, un sach de mà y un portamantes.

El Boig es un tipo estrany: alt, ben plantat, d'edat indefinible; lo meteix podria tenir trenta anys que cinquanta. Vesteix calces curtes, mitges a grans quadros ab gires, guants de seda, ulleres verdes, blusa ab cinturó ample y casch anglès blanch. A la bandolera porta una boça de viatge, y sobre la esquena, abandonada, una esclavina ab caputxa impermeable. Sempre anirà així, sense descobrirse may, ni pera saludar.

Mentres juga, el Boig observa tipos y coses ab mirada penetrant, com volentse fer càrrech perfecte del medi en que's troba.

L'Administrador — en Dimes — es el tipo comú d'ambicions vulgar. Representa uns cinquanta anys y té tot l'as-

pecte de l'home de negocis que ha *vingut a menos*. Ulls vius y recelosos. Sense exageracions se mostra servil y adulator. Porta patilles y lo demés de la cara cuydadosament ataytat. Vesteix ab certa deixadesa.

Una cambrera — María — jova y bonica, roda per la sala y pel menjador, feynejant ab futeses, entrant y sortint a cada moment, y observant, ab curiositat y un xich de temor, al foraster.

L'Administrador. Me sembla que ha jugat dos cops seguits.

El Boig. ¿Quí, jo? Fóra fàcil. Me distrech sovint quan jugo ab enemichs febles... Vostè meteix: digui com deù estar el jòch.

Adm. (*Arreglant el jòch.*) Així: aquest peó un pas enderrera.

Boig. Perfectament. Ara juga vostè. (*Se treu y mira'l rellotge. L'Administrador pensa la jugada tot taral·lejant una cançó y repicant ab els dits sobre la taula.*) Es un mal sistema això de cantar y jugar al meteix temps. Perdrà'l jòch y farà galls.

Adm. (*Fent jòch.*) Sí, ehl Donchs, tingui.

Boig. (*Responent tot seguit a la jugada.*) Vegi: jaque mat a la sexta. (*S'aixeca.*)

Adm. (*Exaltat.*) Això s'ha de veurel (*Tot passant la vista pel tauler y fent signe al Boig de que segui.*) Li dich que això s'ha de veurel

Boig. (*Tornant a treure'l rellotge.*) Mírishe com vulgui. (*Mirant l'hora.*) No puch esperar més.

Adm. (*Enfadat.*) Valdría la pena de que acabés la partida començada.

Boig. Ja està acabada la partida. ¿Que no ho veu? *Faque* mat a la sexta.

Adm. *Bueno*, sí. Però, deixim recular. Tingui. (*Arreglant el jòch.*) Així. Jo jugo aquesta torra...

Boig. Recular, recular!... ¿Que no ho sab que això no més ho fan els burros? Un home no dèu recular may.

Adm. ¿Es una lliçó lo que vostè's permet?...

Boig. Val més que s'ho prengui com un concel'

Adm. (*Remolejant.*) Està bé, està bé... Ja veig que'n sab més vostè de jugar, però de problemes... ¿Vol que'n fem de problemes mentres esperèm al senyor Joan Dell?

Boig. Ja li he dit que'ls aborreixo'ls problemes. Els problemes els pot jugar un tot sol. Y a mi m'agrada sempre, fins quan jugo, amidar les forces ab un adversari.

Cambarrera. (*A la porta que dóna al pati.*) El senyoret no pot trigar. Ja deuría ésser aquí. Fins començo a estar ab ansia. Si li hagués passat alguna cosal...

Adm. (*Al Boig.*) Esperis un moment. Jo sortiré a fer un vol pera veure si el trobo.

Camb. No se'n ha pas d'anar per això. Si vol, li treuré una cadira aquí al terradet.

Boig. (*Cerimoniós y còmicament.*) Gracies... senyoretal Però vull pujar a dalt d'aquells roquers. La nit se'n ve a sobre. (*Mirant al cel.*) Y serà

fosca. Vull aprofitar les derrereres clarors del crepuscle pera orientarme.

Adm. (*Que s'ha aixecat.*) No cal, no cal. Ja l'acompanyaré jo, després, quan se'n entorni.

Boig. (*Secament.*) No necessito companyies. El faig tot sol el meu camí. A reveure. (*Saludant ab la mà.*)

Camb. Dispensi: ¿el seu nom, pera anunciarlo al senyor Dell?

Boig. (*S'atura y esguarda fixament a la Cambrera y a l'Administrador. Aquest vacila.*) ¿El meu nom? No'n tinch de nom!

Adm. ¿Que no té nom?... Donchs ¿què hem de dir?...

Boig. (*Aixecant la veu, com si volgués ésser sentit d'algú de fóra.*) Diguin que ha vingut un home.

Adm. (*Arronçant les espatlles.*) Perfectament Dirèm que ha vingut un home *ab calces curtes y casch anglès.*

Boig. Si vol pot afegirhi: ...y *ab esclavina impermeable y ulleres verdes.*

Camb. (*Espontaniament.*) Ja es ben originall

Boig. (*Girantse envers la Cambrera, ab un somrts als llabis.*) Veliaquí un adjectiu que m'agrada. L'he arribat a usar alguna vegada (*La Cambrera, al sentir la resposta, fa una petita exclamació de sorpresa, puig ella havta parlat pera st.*) en els cartells.

Adm. ¿És a dir, que'l senyor es artista?

Boig. ¿Artista?... N'hi ha de tantes menes!...

Adm. ¿Artista de teatre?

Boig. Això sí. Però no es pas aquesta la meva professió verdadera. (*Saluda acotant el cap y ja per anarsen.*)

Adm. (*Insistent.*) ¿Vol dir que'n té una altra?

Boig. (*S'atura, pensa un moment, y com decidintse.*) No'n tinch cap y les tinch totes.

Camb. (*A mitja veu, malgrat ella; tota plena d'admiració.*) Això encara es més originall

Boig. A Manchester vaig fer de metge dos anys.

Adm. (*Rihent.*) ¿Fins que se li va descobrir la farsa?

Boig. No acostumo esperar aquests finals. En ple èxit vaig abandonar la ciutat.

Adm. (*Ha esdevingut seriós.*) ¿Exit verdader?

Boig. Grandiós. Y el vaig deure als meus diagnòstichs. A tots els meus malalts els declarava graves. Y, es clar: si's morfen, jo ja ho havia pronosticat; si's curaven, els havia curat jo. (*L'Administrador y la Cambrera riuen.*)

Adm. (*Seriant.*) Les tendències de vostè's veu que són essencialment científiques.

Boig. Res d'això, senyor administrador. Ara com ara sóch director d'una companyia de *variétés* (*Saludant ab intenció.*), per lo que pugui convenirshi.

Camb. (*Rihent.*) Ay, ayl... ¿Que'ns vol fer proposicions?

Boig. (*Finament.*) De més lletges que vostè n'he contractades.

Camb. (*Picada.*) Gracies, senyor...

Boig. No s'enfadi, dòna. No li he dit pas que fos lletja. No, no ho es pas vostè.

Adm. (*Intervenint.*) ¿Es a dir que vostè té contractades ballarines y cantants, y totes són guapes y aixerides?

Boig. Això meteix.

Camb. Y en dèu tenir de totes menes.

Boig. De totes menes y de tots els països.

Adm. De rosses y de morenes, d'ulls negres y d'ulls blaus... Quina vida... quina vida dèu donarse vostè!

Boig. Ja conech que vostè'm té enveja. Sempre s'enveja lo que no's veu. En cambi, encara no s'ha fixat en la senyoreta. *Faria* una gregal...

Camb. Què diu ara... Jo una gregal!

Boig. Vostè faria de grega a la perfecció. Quan se té una cara com aquesta's pot fer de tot, fins de gregal! Ja ho sab, donchs: si's decideixl... (*Al sortir pel fons dihent les derreres paraules, toca lleugerament la barba de la Cambraera ab dos dits. Ella's queda tota estorada. Pausa. La Cambraera y l'Administrador se queden parats mirant fit en la direcció per hont ha sortit el Boig.*)

Camb. (*Com deslliurantse d'un pes; però sense moures del lloch hont es.*) Gracies a Deu qu'es fòral

Adm. Endreça'l saquet y el porta-mantes pera quan torni. ¿Que no'm sents? Estàs tota grogal!

Camb. Ja hi vaig. (*Fent un sospir.*) Reyna Santíssima, quín home més estrany!

Adm. Què reses aral ¿Per què no has avisat a la senyoreta?

Camb. (*Anant pels objectes dits, que arrecona prop de la porta que condueix al quarto, dit del foraster. Segón terme esquerra.*) No que no li he dit; com que no ha demanat per ella!

Adm. Vés, vés y pregúntali si està per mi... No cal. Ja la veig. (*Per la porta del menjador entra la Esperança.*)

La Esperança representa uns vintidós anys; es rossa y té molt cabell de color d'or vell. Ulls somniadors, blau de cel. Es molt mona. Primeta, però ben formada. Riu fàcilment, encara que sovint sembla distreta, com si pensés en altra cosa. Tota ella respira satisfacció, sentint el goig de viure. Observa tot lo que veu, persones y coses, ab curiositat, però res sembla sorprendrela extraordinariament. La confiança en el pervindre li dóna serenitat pera contemplar el present ab relativa tranquil·litat. Va tota blanca, sols al coll y al cos porta cintes verdes, no massa amples.

Adm. Bones tardes, senyoreta.

Esperança. Bones tardes. ¿Y el metge?

Adm. Oh! Encara no hi he anat! Quan pensava sortir ha vingut un... un senyor... un...

Camb. Oh, senyoreta, un home més estrany!...

Esp. Ja m'ho explicaràs. Lo que cal ara, es que vostè vagi a vila pel metge. No estich gens tranquil!

Adm. Jo crech que...

Esp. (*Impacient.*) Vagi, vagi tot seguit y no torni sens ell.

Adm. (*Acotant el cap.*) Ja que vostè ho mana...
(*Surt. Pausa.*)

Camb. Jo crech que la senyoreta s'alarma sense motiu.

Esp. No filla, no. Cada día'l trobo més abatut a n'en Joan, y vull que torni el metge. A veure què dirà.

Camb. ¿Vol dir que no s'enfadarà'l senyoret?
¿No se'n recorda del modo còm va despedirlo l'altre día?

Esp. Bal Ja li haurà passat. Y si no'ls hi ha passat ja'ls convenceré jo a tots dos.

Camb. Per mi, lo que té'l senyoret es que's cansa massa ab aquests passeigs tan llarchs que fa. Cada día torna més tart!

Esp. També d'això vull parlarne ab el metge. Crech qu'està massa dèbil en Dell pera correr així.

Camb. Y *ademés*, que si estant fòra li agafés alguna cosa...

Esp. No me'n parlis... Mira, mira si vel... (*La Cambarrera surt pel fons, quedantse junt a la barana. Als pòchs moments torna a entrar molt agitada y pàlida.*)

Camb. Qui torna es... l'altrel... Oh, senyoretal

Esp. ¿L'altre?... ¿Què vols dir?

Camb. Aquell home que ha vingut avans, que demana pel senyoret, pel senyor en Joan Dell...

Hi ha hagut un moment que m'ha fet por. Creguim, senyoreta!

Esp. Però...

Camb. Y el senyor Dimas que se'ns en ha anat!!

Esp. Càlmet, dòna, y explíquet. Digues: ¿de què tens por?

Camb. (*Picant l'ull.*) Oh, oh! Som dones soles!

Esp. Vés, tonta... No s'és criatura!

Camb. Ja m'ho dirà després vostè. Creguim: es un tipol... ¿Vol que baixi a tancar el reixat? Encara hi som a tempsl...

Esp. Y aral Potser es un amich d'en Joan.

Camb. Ja veurà: vingui. Mírisel... Ja es aquí.

Esp. (*Anava a seguir cap a la porta, però al sentir la derrera paraula s'assèu en un balanç.*) Déixel entrar y vesten.

Camb. (*Guaytant a la Esperança y a fora alternativament.*) Me quedaré al menjador y...

Esp. No; vesten a la cuyna. Ja't cridaré si't necessito.

Camb. (*Desde la porta del menjador.*) Miri, senyoreta, qu'es molt estrany tot això! Ha dit que se'n anava cap els roquers, y torna. Es molt estrany, es molt estrany això... Potser ho ha vist que'l senyor Dimas se'n anaval...

Boig. (*Que s'estava a la porta desde un moment avans, entra. A la Cambra:*) Sí que ho he vist, y això m'ha fet canviar de direcció. (*Fa un saludo ab el cap, sense llevarse res, y diu en to un xich enfàtic.*) Salut, Esperança!

Esp. (*Fa un moviment d'estranyesa, y després de contemplar ab gran curiositat al foraster:*) ¿Vostè'm coneix a mi?

Boig. (*Insinuant.*) ¿No podríem parlar a soles?

Camb. Si la senyoreta vol... (*Esperança fa un geste imperatiu y la Cambrera surt rondinant.*)

Boig. (*Després de seure y d'una petita pausa.*) ¿Si la coneix? Oh, de molt temps! De tota la vida!

Esp. ¿A mi? (*Ingenuament.*) Jo no recordo haverlo vist may.

Boig. No hi fa pas res... ¿Vol que li digui? He vingut aquí principalment per vostè!

Esp. (*Ingenua.*) ¿Per mi?

Boig. Per vostè y per ells, però principalment per vostè. Y veliaquí per què, quan he vist que l'administrador sortia, he pensat: «Ara podràs parlarli a soles... (*Esperança fa un moviment de mitja por, però'l Boig fa com qui no ho nota.*) Tornemhi. Lo primer es lo primer. L'altre ja's pot esperar.»

Esp. ¿L'altre?

Boig. L'altre es en Joan Dell... Ja ho sé ahont trobarlo. Després l'aniré a buscar.

Esp. (*Ab interès.*) ¿Vostè sab ahont es?

Boig. Sí que ho sé.

Esp. (*Després d'un dubte.*) ¿Y no corre cap perill?

Boig. Per ara no.

Esp. ¿Això vol dir que després...?

Boig. Ja hi arribaré a temps. Jo sempre arribo a temps.

Esp. ¿Es pera espantarme que'm diu això?

Boig. Vostè no s'espanta fàcilment. Es valenta vostè.

Esp. (*Pensativa.*) Sí, sóch valental (*Pausa llarga. El Boig s'acosta a la Esperança y la contempla fixament. Ella's torba un xich.*)

Boig. Valenta y hermosa!

Esp. (*Ingenuament.*) Oh, jol...

Boig. Molt hermosa. N'estich enamorat jo de vostè.

Esp. (*Més estranyada que ofesa, després d'un lleuger somrts.*) ¿Ja sab quí sóch jo?

Boig. Es la esperança, la meva esperança!

Esp. Esperança'm diuen, però jo ja no espero res. El meu nom es un sarcasmel

Boig. Fins d'esperar un se cansa! Vostè està malaita... malalta d'esperar! Però jo la curaré.

Esp. ¿Vostè'm curarà?...

Boig. Jo la curaré, perque es a mi a qui vostè esperaval

Esp. Que jo...

Boig. (*Impertorbable, insinuant.*) M'esperava pera estimarmel

Esp. (*Rihent francament.*) No'm faci riure...

Boig. (*Impertorbable.*) No rigui, qu'es una veritat això que li dich: vostè m'estimarà. M'estimarà molt, tant com jo la estimo.

Esp. (*Irònica.*) ¿Ho sab del cert això?

Boig. Del cert.

Esp. Jo encara sé més: sé que vostè es un fat.

Boig. ¿Perque no m'he tret el casch, y porto esclavina impermeable, y calces curtes, y ulleres verdes?

Esp. No, no. No pas per això. Sinó per tot lo que ha dit y fet avans. Ho he sentit tot lo que deya a l'administrador.

Boig. (*Irònich.*) La meva mare ja m'ho deya quan jo era petit: «Minyó, a la esperança la trobaràs derrera de cada porta.» (*Pausa.*)

Esp. Vostè parla d'un modo, que sembla que'l món sia seu.

Boig. (*Serio.*) El món es meu porque'm separa del món el casch, la esclavina...

Esp. (*Irònica.*) ...les calces curtes y les ulleres verdes... Sempre'm parla d'això vostè. ¿Es una prometença?

Boig. ¿Què: parlárne o durne?

Esp. Totes dues coses.

Boig. Sí: es una prometença que vaig ferme a mi meteix.

Esp. (*Amidantlo ab la vista.*) ¿Sab qu'es ridícul tot això?

Boig. No ho cregui. Les prometences que's fa un a sí meteix són les més útils. Val més això que prometre ciris... Diguim la veritat: ¿vostè no n'ha promès may cap de ciri a cap sant?

Esp. (*Penstvola.*) Sí; una vegada. Ab tota la fe del meu cor!

Boig. (*Insinuant.*) ¿Algú que's moría? El seu promès, ¿veritat?

Esp. (*Sorpresa.*) ¿Quí li ha dit?

Boig. Vostè meteixa m'ho acaba de dir. (*Ab fingida gravetat.*) ...Y's va morir, a pesar del ciri y probablement del sant!

Esp. (*Somniadora y mirant a terra.*) Se va morir!!... (*Pausa.*)

Boig. Prometre ciris als sants es una equivocació y una tontería. ¿Sab allò que diuen: «Músich pagat no fa bon sò»? No hi resa ab el cel... ni ab la terra.

Esp. ¿Vostè vol dir que s'ha de pagar per endevant?

Boig. S'ha de pagar per endevant, y pagar bé.

Esp. ¿De manera que'ls ciris...?

Boig. No s'ha de prometre que s'encendrán després del miracle: s'han d'encendre avans, y un cop encesos, no s'ha de demanar, s'ha d'exigir. S'ha de dir: *vull*.

Esp. (*Irònica.*) Quína llàstima que no l'hagués conegut a vostè cinch anys enrera.

Boig. ¿Quan ell se va morir?

Esp. (*Evasivament.*) Hauría seguit el seu concell. Hauría encès el ciri per endevant y hauría dit: *vull*. (*Imitantlo y rihent.*)

Boig. (*Serio.*) Y no s'hauría mort.

Esp. Si li digués lo que penso...

Boig. Ja ho diré jo: vostè pensa: «Aquest home es un boig.»

Esp. Tant com això... no.

Boig. Tant com això. Però no'm fa res. Ja canviarà quan m'estimi, que serà aviat.

Esp. (*Trobant la broma divertida.*) ¿D'aquí cinch minuts?

Boig. D'aquí cinch, o deù. Potser seràn quinzèl

Esp. (*Ab una mà al pit.*) Ha, ha, ha... El cor ja'm fa bots aquí dintre!!

Boig. (*Impertorbable.*) Y si no m'estima ho farà veure. Els petons, y les abraçades, y els espasmes fingits, tenen un sabor especial. Y pera un *gourmet* com jo...

Esp. (*Ofesa, ab dignitat.*) Senyor!!...

Boig. (*Acotant el cap y enlayrant els braços.*) Un *gourmet* de voluptats...

Esp. (*Aixecantse.*) Faci el favor de sortir d'aquesta casa.

Boig. (*Impassible.*) No s'enfadi. (*Ab ayre de transacció.*) Si s'ho estima més, estimim de debò. M'abraçarà y'm besarà sincerament. També m'agrada això.

Esp. Si vostè no se'n va, me'n aniré jo.

Boig. (*Creuant una cama sobre l'altra.*) Ni l'un ni l'altre. ¿Que no veu qu'es ridícul que s'enfadi així una dòna com vostè, tan despreocupada? Qualsevol diria que li faig por!

Esp. (*Mitj desarmada.*) ¿Vostè, por?

Boig. Com que vol fugirl...

Esp. (*Fa tranquila.*) Tinch por de que guanyi l'aposta. Allò dels deù minuts... (*Riu.*)

Boig. (*Fent brandar la cama y sense mirar a la Esperança.*) Si fugís, ja l'hauria guanyada. Una dòna que fuig, quan li parla d'amor un home que sab parlarne, es ja dòna vençuda.

Esp. (*Sentantse.*) Si es així, me quedo. Y parlim d'amor. Ja veu la por que'm fa.

Boig. (*Girant el cap y mirantla fixament.*) ¿Puch parlar ab tota llibertat?

Esp. Parli com vulgui. (*Pausa.*)

Boig. (*Posantse de front ab ella.*) Li deya que si vostè hagués encès el ciri avans, el seu... promès no s'hauria mort.

Esp. Ah, sí! Ja no me'n recordava...

Boig. (*Persuasiu.*) Encara hi es a temps, encara'l pot encèndre'l ciri!

Esp. (*Ab serietat fingida.*) ¿Y ell ressucitarà?

Boig. Ressucitarà. Ell, sóch jo. (*Esperança riu.*)

Esp. (*Irònica.*) A veure. Treguis el casch, la esclavina, els guants, les ulleres... deixis veure bé...

Boig. No, encara no. Després. Quan m'estimi. Quan estiguem sols allà (*Senyalant la porta del segon terme, esquerra.*), en aquell quarto. Dormiré allà jo avuy! Vinguim a veure.

Esp. ¿Que'l vingui a veure... al llit?

Boig. Sols al llit se'm pot veure tal com sóch.

Esp. (*Prenentho a broma. Ab ironia.*) ¿No hi ha altre medi de saber si vostè s'hi assembla al meu amor?

Boig. Faci un esforç: encengui un ciri y digui: *vull.*

Esp. (*Després de miràrsel fixament; interessantse malgrat ella.*) Es curiós tot això; però m'ho hauria d'explicar més clar.

Boig. Tan clar com vulgui... (*Pausa.*) ¿Per què ho diu vostè que's va morir el seu promès, o'l seu amant? Vostè ja ho sab qu'encara viu.

Esp. (*Cada cop més interessada.*) Es veritat, encara viu... Tot ho sab vostè!

Boig. ¿Per què ho diu que's va morir?

Esp. Perque un día va abandonar-me. Se va casar ab una altra!

Boig. Y vostè va plorar. Fins va estar malalta... a punt de morir.

Esp. Sí, jo crech que vaig morir-me. Al despertar, me va semblar que no era jo meteixa. Era tota diferenta. Vaig veure'ls homes y el món d'una altra manera. Tot eren cadavres, y el món un inmens cementir. Dessota dels marbres, de les lloses sepulcral, de les creus de granet y dels xiprers verds y dels àngels ab ales, sols hi havia cuchs rosegant conciències... Tot llagues, tot pus, tot miserial

Boig. Sembla que parli d'una gran ciutat!

Esp. Així'm va aparèixer y així m'apareix encara la vidal

Boig. Així viuen els homes. (*Pausa.*) En fi, digui: ¿per què hi ha tornat a viure vostè ab en Joan Dell?

Esp. ¿Vostè sab...?

Boig. ¿Que fou en Dell el seu primer amor; el

promès, l'amant, l'iniciador? Sí, ho sabia; y si no ho hagués sabut ho hauria endevinat.

Esp. (*Com parlantse a sí meteixa.*) Hi vaig tornar... què sé jol... per feblesa... per llàstimal... Fins morts, els estimem als homes qu'hem estimat vius!!

Boig. Un cop cada any se'ls hi porten corones!... No, no es pas això que diu. Vostè va tornar ab ell perque vosté meteixa era un cadavre. Y els cadavres s'atrauen!

Esp. Potser hi ha quelcòm de veritat en això que diu vostè.

Boig. Hi ha una part de veritat. L'altra part es que vostè feu mal fet tornant a viure ab aquell home. Quan vostè va tornar a viure ab en Dell, feya un any just que l'havía deixat l'altra, l'Angèlical

Esp. Feya un any que vivia sol, ben soll

Boig. Això meteix anava a dir. (*Sentenciós.*) Un any de solitud absoluta mata a tothòm, fins als genis.

Esp. ¿No diu qu'ell y jo som igualment cadavres?

Boig. Vostè sols es morta aparentment. Vostè no l'ha feta encara l'última proba, la més difícil: la proba de la *solitud*.

Esp. Es veritat, ¿però ell...?

Boig. Ell l'ha feta y n'ha mort; mort realment.

Esp. Encara halena.

- Boig. La corda se li acaba... Siguiem franca: ¿quants dies fa que no han dormit plegats?
- Esp. Oh! aquesta pregunta...!
- Boig. No té mala intenció. Ademés, ¿no m'ha dit que podíia parlar lliurement?... Li dich en serio tot això, y tot això pot esserli útil.
- Esp. (*Naturalment.*) Ja fa mesos.
- Boig. Y l'última vegada — faci memoria... — ¿no ho va sentir que'l cor d'en Dell no bategava?
- Esp. Bategava, però molt feblement.
- Boig. Avuy ja quasi no batega. La *solitut* l'ha mort. Dintre de poch's dies, tal volta d'hores, en Joan Dell ja no's mourà!
- Esp. (*Esguarda astorada alternativament cap a fora y al Boig.*) Vostè vol espantarmel!
- Boig. No tinch necessitat d'espantarla. Vostè ja ho sab que això es cert... ¿Y un cop sía mort, mort del tot...?
- Esp. ¿Un cop sía mort!...
- Boig. ¿Què farà vostè?
- Esp. (*Penstvola.*) ¿Què faré? Quí ho sab lo que un farà!
- Boig. S'ha de saber sempre lo que un farà! ¿Vostè voldrà fer, com ell, l'última proba?
- Esp. ¿La proba de la *solitut*?
- Boig. La proba de la *solitut* que mata!
- Esp. (*Després d'un moment, ab els ulls ben oberts y fits.*) No. M'estimo més viure.
- Boig. Viure estimant, que sens estimar viure no es viure!

Esp. ¿No diu que jo meteixa sóch morta? ¿Còm ho faré pera viure, pera estimar?

Boig. Torni a prometre un ciri al sant de la seva devoció. Però no's descuydi d'encéndrel per en-devant.

Esp. ¿Y després...?

Boig. Després digui *vull*. Vull viure, vull fruhirl

Esp. ¿Y després...?

Boig. El sant li apareixerà.

Esp. (*Mirantlo de reull.*) ¿Rodejat d'àngels?

Boig. No n'hi ha d'àngels... En forma d'home. En el fons, el sant que vostè desitja, que tota dona desitja, no es un sant, es un home.

Esp. (*Mirant a terra.*) Es veritat: jo pregava al sant pera trobar l'home!

Boig. No s'ha de pregar may als altres, s'ha de manar un meteix... Y manantse un meteix, els altres obeheixen.

Esp. Aleshores, ¿què li puch demanar jo al meu sant. (*Rectificantse.*) ¿Què puch demanarme a mi meteixa?

Boig. Demani un home tal com vostè'l desitja.

Esp. Un día'l vaig demanar y se'm donà un cadavre.

Boig. No'l tenia de demanar al sant, sinó a l'home meteix.

Esp. L'home, en Joan Dell, deya que m'estimaval

Boig. Potser no va fer res més que dirli.

Esp. Va fer més: a la seva manera, m'ho va provar.

Boig. Li havia de provar a la manera de vostè.

Esp. ¿Còm?

Boig. De la manera que li provaré jo. Jo que la estimo, jo que la estimaré tant y tal com vostè vulgui que la estimi.

Esp. ¿Y còm ho sab vostè que podrà satisfer el meu amor, el meu ideal d'amor?

Boig. Jo puch satisfer tots els amors, tots els ideals d'amor.

Esp. (*Interessantse per moments.*) ¿Vostè pot?... En fi: ¿quí es vostè?

Boig. Aparentment sóch... *El Boig*, perquè porto casch anglès, calces curtes, esclavina...

Esp. Sí, sí, ja ho sé. Però això no es més que'l vestit, un vestit molt estrany per cert.

Boig. Dessota de tot això hi ha un home que sab manarse a sí meteix. Y, sabent manarse a sí meteix, sab aparèixer als ulls de tothòm, fins als ulls de les dònes, tal com se'l desitja.

Esp. ¿Si vostè's tregués totes aquestes... prendes de vestir...?

Boig. ...Omplena'ria'l seu ideal d'amor.

Esp. (*Irònica.*) ¿N'està segur?

Boig. Seguríssim!

Esp. Donchs faci la proba.

Boig. Sols puch llevarme aquest trajo, qu'es la meva força en moments solemnials. de nit y a soles ab mi meteix. (*Mirantla imperiosament.*)

Vingui a trobarme aquesta nit. Dormiré allà.
(Senyala ab gest ferm en la direcció del quarto «del foraster».)

Esp. *(Mitj fascinada.)* ¿Allà?

Boig. Sí; dormiré allà. Vull dormir allà. ¿Vindrà?

Esp. *(Enretirantse instintivament.)* No; no vindré.

Boig. Jo'm creya qu'era curiosa vostè. La esperança es cosina de la curiositat. Y es per això que la Esperança escolta derrera les portes.

Esp. Sempre l'he tingut aquest vici. Ne sóch molt de-tafanera. Una porta tancada'm commòu y'm fa patir. Tot són misteris derrera d'una porta, y jo no'ls puch sofrir els misteris. Per això quan no la puch obrir ab la mà una porta, l'obro ab les orelles. Y escolto, escolto...

Boig. Vostè escolta perque espera. Vostè m'esperava...

Esp. Jo... *(Denegant.)*

Boig. No, no ho negui. Vostè fa temps qu'espera una cosa que no sab qu'es, ni còm, ni quan vindrà.

Esp. Sí que ho sé lo qu'espero. Espero qu'en Dell tornarà a ésser lo qu'era. ¿Veu aquella porta? Es la del seu quarto, la del quarto d'en Joan Dell. Hi he passades nits senceres escoltant ab la orella enganxada. Y no he sentit res. Altres cops, de día, me la he mirada fit a fit, y m'he cansat de mirarla: la porta may s'obria. Fins hi ha hagut moments qu'he sentit el desitj d'obrir-la d'una revolada y entrarhi cridant: *Joan Dell, des-*

pertet, sóch jo, la Esperença, la teva Esperança!
Boig. ¿Per què no ho feya?

Esp. ¿Per què? No ho sé. He tingut por. Por del misteri, del silenci. ¿Y si el trobés mort? pensava.

Boig. ¿Vol que li digui jo per què no ho ha fet? Perque derrera d'aquella porta no hi era lo que vostè volia, lo que vostè esperava. Y el qui era allí dins, tampoch era a vostè a qui esperava.

Esp. ¿Esperava a una altra?

Boig. Esperava a una altra *esperança*. Vostè no ho ha sigut may la seva.

Esp. Jo'm creya que sols n'hi havia una d'Esperança; que com jo no n'hi havia cap més.

Boig. N'hi ha una per cada hu. Cada hu té la seva... Lo difícil es trobarla. Y ell, el geni, se va equivocar. La esperança seva no era vostè. Tots dos varen equivocar-se. En Dell seguía'l camí de la mort, y necessitava una esperança trista, que no fes soroll derrera les portes. Per això les hi ha tancades totes a vostè.

Esp. Es la seva manía: tancar-me les portes.

Boig. Y es un pecat tancar les portes a la esperança! Jo les hi obro de bat a bat. Vingui, vingui aquesta nit. Vostè's va equivocar, també. Vostè es la esperança de la vida, vostè hi té fe en la vida, y vol saber de la vida'l gran secret. ¿Per què hi trucava a una porta tancada? Truqui a la meva, que la meva s'obrirà tota sola. Perque la vida sóch jo, y el gran secret de la vida jo'l sé;

y vostè es la meva esperança. Vingui, qu'en aquell quarto, quan la meva Esperança hi arribi tot serà obert, y per la porta hi entrarà vostè... esperançada. Y jo, sense casch, sens esclavina, sens ulleres verdes, ja no semblaré un boig: semblaré també una esperança. Si's mira en els meus ulls, s'hi veurà retratada. Si posa la orella sobre'l meu pit, sentirà la vida que passa... que passa en forma d'home, d'home de debò, que sab tots els amors, que riu y que canta, que besa y que abraça, qu'estreny fort y qu'encisa, qu'explica misteris y dóna frisances, que sab el secret...

Esp. ¿El secret del món?

Boig. D'aquest món y de l'altre: el secret de la vida, qu'es el meu secret y el de vostè; qu'es el secret de la esperança.

Esp. (*Obsesionada.*) El meu secret!

Boig. Digui: ¿vindrà? Si vol, arribis tan sols fins a la porta. La deixaré oberta. Miri per la escletxa, y un cop hagi mirat, un cop m'hagi vist sense'l casch, sense la esclavina... si vol podrà entornarsen. (*Gravement.*) Però no se'n entornarà!

Esp. ¿No me'n entornaria?

Boig. Faci la proba. ¿La farà?

Esp. (*Després d'un moment, ab decisió.*) Sí: la faré! (*La Esperança resta pensativa, abstreta en sí meteixa. El Boig la esguarda fixament una estona, y després s'aixeca y surt per la porta que se suposa dóna al quarto «del foraster», dihent:*)

Boig. Salut, Esperançal (*La Esperança alça'ls*

ulls y se'n va cap al fons, permaneixent una estona mirant pel finestral. Després mou el cap com rebutjant una idea, y toca nerviosament un timbre. Tot seguit apareix la Cambrera.)

Camb. (*Entra alarmada y mitj cridant.*) Ja sóch aquí, senyoreta. Sóch aquí. (*Se para en sèch al veure sola a la Esperança.*)

Esp. No cridis! Què't passa!

Camb. Oh! Jo'm pensava... ¿Que ja se n'ha anat?

Esp. Ha anat a buscar a n'en Joan.

Camb. ¿Qué ho sab ell ahónt es?

Esp. Diu que sí que ho sab. Aquí aprop. El dèu haver vist avans, quan ha sortit.

Camb. Mentres no s'hagi mogut!

Esp. El trobarà, n'estich certa. (*Parlant pera sí.*)
Hi tinch fe en aquest home!

Camb. (*Sorpresa.*) No se'n fíhi, senyoreta, no se'n fíhi. A mi'm fa una porl... Y això que m'ha dit guapa.

Esp. (*Lleugerament.*) ¿T'ha dit guapa? També a tu... (*Aturantse en sèch.*)

Camb. Oh! Ho dèu haver dit per dirho. Jo no hi he donat cap importancia.

Esp. Tu no, però ell...!

Camb. Ni ell tampoch. Ho ha dit molt fredament, per fórmula...

Esp. (*Pensativa.*) Fredament!... Parla fredament aquest home... però hi ha foch en tot lo que diu. Un foch fondo, molt fondo!

Camb. Què vol que li diguil A mi'm fa l'efecte d'un home de gell

Esp. Gel per fòral Cremor per dintrel Les seves paraules són fredes y fan fret, però les diu ab una convicció que cremen!... Jo'm penso que les seves mans deuen cremar.

Camb. ¿Que les hi ha vistes? ¿Que se'ls ha tret els guants?

Esp. No; no s'ha llevat res; ni el casch.

Camb. Ja es ben estrany això. ¿Per què deù ferho? ¿Potser es molt lleig?...

Esp. Sfes franca. ¿No sents curiositat de veurel de ben aprop, sense tants *disfraços*?

Camb. Ja veurà, senyoreta; si fa no fa, deù ésser un home com els altres.

Esp. (*Que s'haurà animat poch a poch.*) No ho creguis, no. Es molt diferent. Té d'ésser molt diferent... per força... per força!

Camb. (*Ab un deix d'ironia.*) ¿Que també li ha dit guapa a vostè?

Esp. (*Reprimintse.*) ¿A mi? Y aral... (*Cambiant la conversa.*) Me sembla que triguen molt. Y en Di mes y el metge tampoch venen.

Camb. Callil... me sembla que sento... sí. (*Corre cap al fons.*) Oh, oh!... Corri, senyoreta; corri, vinguil!

Esp. Y ara... què passa! Què hi hal... (*Entra'l Boig portant quasi bé en braços a n'en Dell. Al entrar, aquest s'escorre y camina vacilant fins al silló, ahont se deixa caure. Les dones el volten.*)

En Joan Dell es el meteix tipo de «El Geni», però apareix envellit, molt flach y ullerós. Quasi bé sempre estarà assegut darrera la taula en un gran silló, immòvil, passejant arreu els ulls blachs sens expressió, com si res vegessin. A voltes té raptos d'energía. Sembla un nen poruch y malaltig, y divaga sovint.

Boig. (*Que s'ha quedat al mitj de la escena.*) Veli-aquí una cosa que no m'esperava.

Esp. (*Funtant les mans, ab pietat.*) Oh! Joan...
Joan!

Gamb. (*Igual.*) Senyoret!

Boig. No ha sigut res. El senyor Joan Dell ja's troba millor.

Joan Dell. Vostè continúa empenyat en que'm trobo malament.

Boig. (*Fent una reverencia.*) Jo prou voldria haver-me equivocat.

Dell. (*Després de mirar a tots un a un.*) ¿Per què'm mirèu així vosaltres? (*Al Boig.*) ¿Y vostè? ¿Què vol vostè?

Boig. (*Sense ferne cas y dirigintse a elles.*) Lo millor seria que li preparaessin algún reconfortant.

Camb. Me'n vaig a ferli una taça de tila.

Dell. (*Enrabiad.*) No tinch pas sed!... tinch fret.

Boig. (*A la Cambrera.*) Fàcili un ponx.

Gamb. (*Sortint pel menjador.*) Això. Desseguida estarà.

Dell. He dit que no tenia sed y no beuré.

Boig. (*Imperiosament.*) El senyor Joan Dell beurà'l ponx.

Esp. (*Molt carinyosa.*) Sí, Joan, sí.

Dell. (*Després de mirar a la Esperança, y dirigitse al Boig.*) Bé, ¿quí es vostè?

Boig. El senyor Joan Dell no té necessitat de saber quí sóch pera pesar les meves paraules... ni pera beure. (*Entra la Cambrera remenant el «ponx». El Boig mira'l rellotge y fa un gest imperiós a n'en Dell, indicantli que begui.*)

Esp. (*Molt carinyosa.*) Beu, Joan, beu!

Dell. (*Abatut.*) Tinch fret, tinch fret!... Si no tingúes fret!... (*Beu silenciosament. Al Boig:*) Y ara ¿vol dirme?...

Boig. Ara, lo millor serà que's fiqui al llit. Demà ja parlarèm.

Dell. Demà!... (*Com pera sí.*) ¿Ja hi serèm a temps demà?

Esp. (*Neguitosa.*) Y ara, Joan!... Demà estaràs més tranquil... ¿Que no't trobes bé? ¿què tens?

Dell. (*Divagant.*) ¿Què tinch? Ah, sí!... Me preguntaves què tinch!... Tinch fret! (*Entre tots el fan aixecar y el condueixen cap a la porta del seu quarto. Quan hi arriben, en Dell els aparta brusquement, tot dihent:*) Deixeume estar. Jo tot sol. Vull estar sol. Bona nit. (*Tanca la porta d'una revolada.*)

Boig. Bona nit. (*La Esperança, la Cambrera y el Boig resten una estona callats, guaytant cap al quarto. Elles, sobre tot, estàn absortes; llur rostre reflexa sorpresa y esverament.*)

Boig. Jo també me'n vaig. Demà tornaré.

Esp. No se'n vagil... Diguil... ¿Què ha passat?...

Y el metge sense venirl...

Boig. Ha passat lo que tenia de passar.

Camb. Ay, pobres de nosaltres!

Esp. Però...

Boig. *(A la Esperança, baix, però enèrgicament, senyalant en direcció al quarto del «foraster».)*
Allà! *(La Esperança queda com sobtada.)* Bona nit. *(La Cambreira, vacilant de por, fa no obstant gest d'anar a acompanyarlo. El Boig l'atura ab la mà.)* No: ja'l sé'l camí. *(Surt per la porta que ha senyalat. Pausa.)*

Camb. ¿Tanquèm, senyoreta?

Esp. *(Extàtica; mirant fit la porta per hont ha sortit el Boig.)* No, per ara no...

Camb. Senyoreta, passen coses molt estranyes!

Esp. *(Pensativa.)* Oh, sí, coses molt estranyes!

Camb. Per l'amor de Deu, senyoreta, no s'estigui així, tan quieta. Me fa por!

Esp. *(Com desvetllantse.)* Vesten al llit. Jo entraré un moment a veure a n'en Joan.

Camb. Miri, senyoreta, quel... *(La Esperança fa un gest imperiós, y la Cambreira surt pel menjador. Un cop es fòra, la Esperança's passeja níviosament per la escena. Després entra al quarto d'en Dell, y tot seguit se sent la veu d'aquest que diu, ab gran excitació:)*

Dell. Vesten, vesten... Ja estich bé: vesten! *(La Esperança torna a sortir tota confosa, tancant la porta ab clau. Després tanca totes les portes del*

fons. Després se dirigeix a la porta per hont ha sortit el Boig, però recula, no atrevintse a acostarshi. Dubta un moment, y's fa més enrera. Encén un llum d'espelma y apaga'l gas. Va per entrar al menjador, però quan es a la porta s'atura, y fent un gest de decisió's dirigeix a la tauleta, deixanhi el llum, y guardant els mistos en sa pitrera. Se descalça les sabatilles, llençantles ab els peus. Torna a dubtar. Mira un moment cap el quarto d'en Dell, y queda pensativa apoyant el cap en sa mà esquerra, ab la que s'apreta'ls llabis. Fa un altre gest de decissió, y apaga la espelma. A les palpentes se dirigeix cap a la porta per hont ha sortit el Boig, y desapareix. Al cap de breus instants se sent un petit soroll, y la veu mitj ofegada de la Esperança, que diu:)

Esp. No, no vulll... *(Una porta que's tanca apaga les demás paraules. Tot queda en silenci.)*

TELÓ

ACTE SEGÓN

ACTE SEGÓN

Són les set del matí del dia següent. L'Administrador entra per la porta de la esquerra, primer terme. Mira arreu, estranyant que totes les demés portes, menys la del segón terme de la esquerra, estiguin barrades. Se dirigeix cap al fons y obre la porta que dóna al pati. Després obre la del menjador per hont desapareix. A poch se sent trucar, de dins, a la porta del quarto d'en Dell y la veu d'aquest que diu:

Dell. «Obriu. ¿Quí ha tancat?»

Aquests picaments y crits se senten fins que l'Administrador, tornant, arriba y obra tot dihent:

Adm. Ja va.

Dell. (*Surt cordantse'l coll de l'americana ab una mà y arrocegant ab l'altra una flaçada.*) ¿Y la Esperança? ¿Ahónt es la Esperança?... ¿Y la María?... ¿Quí ha tancat?

Adm. No ho sé; he mirat per tot arreu y no les trobo. Es a dir, la María crech qu'encara dorm. Però'l menjador y totes les portes eren tancades, tancades ab clau.

Dell. ¿Tancades ab clau?

- Adm.** (*Senyalant.*) ¿Qu'es allò? ¿Unes sabatilles y el llum?
- Dell.** Tot això es d'ella.
- Adm.** ¿Y allò? (*Per les maletes.*) ¿Encara es aquí aquell... *tipot*?
- Dell.** No ho sé. Jo'm creya que se'n havia anat. Però com que'm tenia de veure...
- Adm.** Ahir deya que no's volia esperar més. Es un home que no té espera. Ademés, diu que no hi dorm may a casa dels altres.
- Dell.** (*Molt nirviós.*) ¿Ahónt es la Esperança?
- Adm.** Cregui qu'es estrany tot això. Y si... (*Començant a sospitar.*) Callil no faci soroll.
- Dell.** ¿Què vols dir?... ¿Ahónt vas?...
- Adm.** Callil... Deixim fer! (*Se'n va cap a la porta de la esquerra, según terme, y desapareix. Poch després torna. Mentres tant en Dell s'acaba de cordar l'americana, s'abriga ab la flaçada y s'assèu arrupintse.*) Era tancada la porta.
- Dell.** ¿Quina porta?
- Adm.** La d'aquell quarto. El quarto del *foraster*, crech que'n diuen vostès.
- Dell.** ¿El quarto de l'Angèlica? No s'ha obert may més aquell quarto.
- Adm.** ¿No s'ha obert may més?... Donchs era tancada la porta; però jo he mirat, he escoltat y...
- Dell.** ¿Què? ¿Què has vist?
- Adm.** Res, no he vist res, no he sentit res; però juraría que hi ha algú.

Dell. (*Pera st meteix.*) Sempre hi ha algú, dintre d'un quarto tancat de temps!... L'Angèlica encara hi es!

Adm. No digui disbarats. No, no es pas l'Angèlica la que hi es: es l'altra.

Dell. ¿Quí, la Esperança? ¿Y s'ha atrevit?... Tanta por que li feya!

Adm. (*Irònich.*) Oh! No hi dèu pas ésser sola. També hi dèu ésser ell.

Dell. ¿Ell?

Adm. Ell, el boig. (*Mirant les maletes y els objectes de terra.*) Aquest home es capaç de tot.

Dell. (*Aixecantse y ab grans crits.*) ¿Què vols dir? Esperança!... Esperança!...

Adm. Calli, per Deu.

Dell. Vull saberho. Esperança!... Esperança!... (*Quan arriba prop de la porta se sent soroll. En Dell se para en sèch. Se sent la veu ferma del Boig que crida desde dins:*)

Boig. No cridèu tan fort! Ja val

Dell. (*Ab mitja por, com esglayat.*) Quína veu? ¿De quí dèu ésser aquesta veu?

Adm. Es la d'ell. Sí, es la veu d'un home!

Dell. (*Cridant, però no tan fort.*) Esperança!... Esperança!...

Boig. (*Més fort que avans.*) No cridèu tan fort! Ja val

Dell. (*Tremolant de por y de fret.*) Que no cridi tant!... (*Això ho diu esporuguit y entornantsen a seure.*)

Adm. Sembla l'amo aquest home.

Boig. (*Apareix vestit com el vespre avans.*) No es lo pitjor que ho sembli: ho sóch.

Adm. (*Ab ironia.*) ¿En tot cas, de casa seva?

Boig. Jo no'n tinch de casa. Sols no tenintne se pot lograr que sien nostres les dels altres!

Adm. (*Igual.*) El senyor no deü tenir res per perdrel

Boig. No puch perdre res meu; però puch perdre lo dels demés.

Adm. ¿Lo de tothòm?

Boig. (*Ab intenció.*) Fins puch pèrdrel a vostè.

Dell. (*Que haurà escoltat distretament.*) ¿Ahónt es la Esperança?

Boig. Allà dins. Ja ve. (*Anant fins a la porta y aixecant un poch la veu.*) Esperança, vinal!

Dell. (*Pera st.*) «Allà dins!... vinal!»

Esp. (*Al sortir se queda parada, més que avergonyida. Mira fit a n'en Dell. Després esguarda ab esglay al Boig, y mitj corrent se'n va cap en Dell, a qui agafa les mans*) Oh! Joan, Joan! Aquest home es... un miserable!

Boig. (*Irònich.*) Un miserable .. adorable.

Adm. Surti d'aquí... faci el favor!

Boig. Encara no. Encara no es hora.

Dell. (*A Esperança.*) Veyàm, explíquet; què ha passat!

Esp. M'ha sugestionada, m'ha... Oh, oh!... (*Avergonyida.*)

Boig. Ja'ls hi explicaré jo, encara que la cosa no té importància.

Esp. Es... es un miserablel...

Dell. En fi: ¿vos volèu explicar?

Boig. ¿Ho vol saber tot?

Dell. Tot; es a dir: lo essencial.

Boig. (*Assentantse.*) Vaig arribar anit, cridat per vostè.

Dell. ¿Per mi? No. Jo no'l coneix a vostè.

Boig. «Allà al lluny—varen dirme,—en la *solitud* hi ha un geni que's mor!»

Dell. (*Sempre preocupat.*) ¿Un geni que's mor?

Esp. Oh! aquest llenguatge!... (*Mirantlo fit a fit.*)

Adm. (*Insolent.*) El senyor... el senyor Boig abusa de la nostra paciència.

Boig. (*A Dell.*) Si no fa callar als goços, no'ns podrèu entendre.

Esp. }
Dell. } ¿Els goços?

Boig. Ho deya pel senyor. (*L'Administrador vol protestar, però calla al veure un gest imperatiu del Boig.*) Vaig arribar anit, y tot seguit vaig veure que havia arribat massa d'hora. Vostè no hi era.

Dell. (*Preocupat per lo d'avans.*) Però digui: ¿y el mort?

Boig. No se'n preocupi del mort... per ara... (*Seguint.*) Y com que no m'agrada perdre'l temps... l'he aprofitat...

- Esp.** (*Sempre ab la meteixa idea.*) Oh, oh!.. Es un miserable!
- Boig.** (*Enervat.*) Les dònes són com els violins de fira: totes les cordes donen el meteix sò.
- Adm.** (*Insolent.*) ¿El senyor... Boig se dignarà dirnos de quína manera ha aprofitat el temps?
- Boig.** De primer vaig jugar una partida d'escachs ab el senyor. (*Dirigintse a n'en Dell y senyalant l'Administrador.*) Es molt útil!
- Dell.** ¿Què? ¿jugar a escachs?
- Boig.** Jugar a escachs ab l'administrador de la casa desconeguda ahont volèm entrar.
- Adm.** ¿Y si l'administrador no hi sapigués jugar?
- Boig.** Se busca un altre jòch. Tots els administradors ne saben un de jòch. El mèrit del qui vol entrar consisteix en endevinar el jòch de l'administrador. (*Pausa curta.*) Aquest procediment me'l va ensenyar un lladre d'ofici (*Sentenciosament.*) «Un bon lladre, avans que tot, dèu ferse amich dels goços; pera lo qual hi ha dos procediments: donalshi un òs a rosegar, o una bona estaca!»
- Dell.** (*Impacient.*) Però...
- Boig.** (*Impertorbable.*) Jo crech que'l segon procediment es el millor.
- Dell.** No era pas això lo que jo volía saber.
- Boig.** No s'impacienti, tot ho sabrà. Jo sols dich mentides a qui vol que n'hi digui. (*A l'Administrador:*) Al senyor, per exemple.
- Esp.** (*Fa ben serena.*) També a mi m'ha enganyat!

Boig. No t'he enganyat: ¿què vaig dirte? «Quan me vegis sense'l casch anglès, sens esclavina, sense guants, sense ulleres... m'estimaràs. Tu me-teixa vindràs als meus braços.

Esp. No ha sigut pas així...

Boig. Vaig dirte: «Vinem a veure.» Y has vingut.

Esp. He sigut curiosa. Però vostè va enganyar-me. No ho ha pas dit tot. Vostè'm va dir: «La porta restarà oberta. Miri per la escltxa, y si no vol entrar, no entri.» (*Ab fermesa.*) Jo no hauria entrat.

Boig. Hauries entrat. Tota sola hauries entrat; però vaig voler ajudar-te.

Esp. (*A n'en Dell.*) Me va agafar violentment, va tancar la porta y'm va arrocegar fins... oh!...

Boig. (*Tranquilament.*) Vaig voler ajudar-te. Recòrdet de lo que t'havía dit avans: «Sols al llit sóch verament jo meteix.» Pera veurem sense totes (*Senyalant el seu vestit.*) aquestes coses estranyes era precís que vinguessis fins allà.

Esp. Oh, oh!...

Boig. Y ara, confésseu: totjust me vas veure, sense *carettes*, me vas besar. Tu la primera.

Esp. (*Com sugestionada.*) Semblava follal

Boig. Folla d'amor. Recòrdet també que les primeres paraules que t'he dit han sigut aquestes: «Y ara que m'has vist, si te'n vols anar, vesten.» ¿Què m'has contestat?

Esp. (*Sugestionada, com malgrat ella.*) T'estimo,

- t'estimol... Oh!... (*Refentse.*) Però ara, ara, t'aborreixol
- Boig.** Qui m'ha vist una vegada tal com sóch no'm podrà aborri!
- Esp.** (*A n'en Dell que se'ls haurà escoltat ab molta atenció, com volent entendre bé lo que diuen.*)
Joan, Joan, dígali que se'n vagi.
- Adm.** (*Que havia quedat moixo per les frases que'l Boig havia dit aludintlo.*) Si no se'n vol anar de grat, cridaré y...
- Dell.** Ara no. Es precis avans aclarirho tot això.
- Boig.** Me'n aniré quan vulgui. Tinch aquí un dever que complir. Porto una missió.
- Dell.** (*Ab ironia.*) Ja'n parlarèm després de la missió. Avans es necessari que quedi ben clar y arreglat tot lo que ha passat aquí.
- Boig.** Això que ha passat aquí ja está clar y ben arreglat. Desde'l moment qu'ella confessa que lliure y espontaniament s'ha entregat!...
- Esp.** Oh, jo...
- Dell.** (*Esclatant.*) ¿Y jo? ¿No sóch ningú? ¿No era ningú jo?!
- Boig.** (*Molt fret.*) Vostè era un geni. Ara'l geni es mort!
- Dell.** Ja ho sabía això... Jo meteix vaig matarlo'l geni... No'n parlèm ara. Jo parlo de la Esperança y li dich: ¿vostè no ho sab que la Esperança no es lliure? ¿que va jurarme fidelitat?
- Boig.** Suposo que no estaràn casats vostès!
- Dell.** Formalment, vull dir: legal y religiosament,

no; però es lo meteix. Per mutua y lliure voluntat...

Boig. ¿Un matrimoni lliure, vol dir vostè?

Dell. Dónguili el nom que vulgui. Lo cert es que ella tenia devers ab mi, que jo tinch drets y que vostè té de donarme compte de la violació d'uns y altres.

Boig. Vostè parla com un mort.

Dell. (*Tornant poch a poch al seu estat de decandiment.*) ¿Què vol dir?

Boig. Quan vostè era viu o's pensava esserne, ho entenía d'altra manera tot això.

Dell. (*Pensatiu.*) ¿Quan era un geni?

Boig. Quan se pensava ésser un geni.

Dell. Vostè's refereix a l'Angèlica.

Boig. A l'Angèlica y a l'Enrich. Aleshores vostè meteix els hi va juntar les mans: «Si vos estimèu, aneusen junts y siguèu ditxosos.»

Dell. (*Sense convicció.*) No era pas igual el cas.

Boig. Es veritat. No era ben bé igual: vostè y l'Angèlica estaven casats en tota regla!

Dell. Volia dir que vaig ésser jo qui lliurement vaig renunciar.

Boig. Aleshores va ésser vostè, avuy ha sigut ella.

Esp. No es veritat. Jo no he renunciat. Pera mi, en Dell sempre serà en Dell!

Boig. Un mort! En Dell sempre ha sigut un mort pera tu. El Dell teu, el verdader Dell teu, sols l'has trobat en mi aquesta nit.

- Esp.** (*Pensativa.*) Potser sí; però ha sigut en somnis. Me sembla qu'he somniat.
- Boig.** Si't plau així, creu que ha sigut un somni; però confessa que ha sigut un somni bell.
- Dell.** (*Excitantse per moments.*) En fi, senyor... Original... o senyor Boig, vostè creu que això pot quedar així! Que jo puch consentir... que nosaltres... No; enténghiho bé, cridarèm a la justícia! (*Aixecantse, molt exaltat.*) cridarèm a la gentl... Tu: (*A l'Administrador.*) escolta... treulo fòra, treulo fòra aquest home... màtel... fòra... màtell... (*Haurà fet grans gestes y haurà volgut avençar, però l'excés d'exaltació'l venç y cau desmayat en el silló. La Esperança y l'Administrador acudeixen. El Boig haurà permanescut impertorbable, ab la seva constant rialleta.*)
- Esp.** (*Amanyagantlo.*) Joan Dell... Joan!... Joan Dell...
- Adm.** Què farèm aral...
- Esp.** Cuyti. Torni a buscar el metge. Díguili que es necessari que vingui... Nosaltres, mentres tant... (*Mirant ab ulls suplicants al Boig, que no s'haurà mogut.*)
- Boig.** (*A l'Administrador.*) Sí, vagi. Nosaltres ja'l retornarèm... de moment.
- Esp.** Potser ab èter. (*A l'Administrador.*) Don guim l'èter.
- Adm.** ¿L'èter?
- Boig.** No, èter no. El mataríem. El geni mort no'ls podria resistir els grans reactius. Un xich

d'aygua frescal Vagi, vagi vostè. (*L'Administrador surt. La Esperança venta a n'en Dell ab uns papiers que haurà agafat de sobre la taula. El Boig haurà entrat al quarto d'en Dell tornantne a sortir ab una tovallola mullada. Ab ella dona petits cops sèchs a la cara d'en Dell, que torna poch a poch en sí, restant algùn temps després molt abatut. La Esperança haurà anat dihent:*)

Esp. Reyna Santíssima... Joan... Reyna Santíssima... (*Pausa.*)

Boig. (*A n'en Dell.*) Vaja, ja està millor... Estigui tranquil.

Dell. (*Tremolant.*) Tinch fretl... tinch porl...

Boig. No'n tingui de por. (*Ferm.*) Jo sóch aquí!

Esp. (*Carinyosa.*) Y jo també, Joan!... Jo també sóch aquí!...

Dell. (*Ab veu feble.*) No te'n vagis... No vos en anèul...

Boig. En quant a vostè (*A la Esperança.*) sí qu'es millor que se'n vagi.

Esp. ¿Quí, jo? ¿Que jo me'n vagi?

Boig. Vostè. (*Misteriosament.*) La Esperança es un núvol blanc que no admet taques.

Esp. ¿Vol dir que jo tinch taques?

Boig. No vull dir que vostè'n tingui; però ell n'hi veu una de molt grossa: la nit passada representa pera en Joan una gran taca.

Esp. (*Melancòlicament.*) ¿Sóch la Esperança tacada?

Boig. La Esperança tacadal, qu'es pitjor que la

negra nit, qu'es pitjor que'l no-res, qu'es pitjor que la mort. (*Pausa.*) Vesten, vesten. Si't veu, el seu esperit reaccionarà. Li faràs el meteix efecte de l'èter. Desvariejarà. Veurà'l Geni quan era jove, quan trevallava, quan te tenia a tu, quan t'estimava a tu, a la Esperança... Després veurà al Geni coronat, ovacionat, ridícul; quan ja no't tenia a tu, quan ja a n'ell el tenia l'altra, la Gloria, la Gloria Angelical y... prosaica. Després, veurà'l Geni incomprès arrocegantse penosament pels viaranyos foscos de la solitud, y contemplant la lluyta espantosa d'un home barallantse ab sí meteix, clavantse les urpes en el propi cor, menjantse les idees ab el propi cervell, nodrint son estómach ab la propria sang, volent fecondarse ab sa propria vida, volent castigarse ab sa propria consciencia. Veurà a l'home feble sense tu, sense la Esperança, sense la Gloria, sense la ilusió. Y aquell home no tindrà cap arma ni cap escut pera lluytar ab el sol que crema, ab la mar que brama, ab la tramontana que ofega, ab els roquers qu'esclafen, ab les feres que udolen y ab els crits llunyans dels homes qu'enerven. (*Fins aquí ho haurà dit ab un xich més de calor que de costúm, sense, emperò, exagerar; animantse, però sense deixar el to irònic habitual en ell. Després d'una pausa, diu més tranquil y sentenciosament:*) Vesten, vesten, que has fet tart! Ah, si ell s'hagués sabut posar el meu casch anglès, la meva esclavina, avans d'isolarse!... (*Ab deix melancò-*

lich, però ferm.) Vesten, que has fet tart. Vesten y esperem. Tu sols pots venir ab mi, sols ab mi ets una força vivificadora. Pera ell ets un remordiment: el remordiment de lo irreparable. Vesten, vesten y esperem. Ja me'n cuydaré jo de que visqui... fins a la fi. (La Esperança, sugestionada, se'n va poch a poch pel menjador, tombantse a mirar alguna vegada. En Dell, que al principi estava encara molt abatut, s'haurà anat serenant poch a poch, mes també semblarà sugestionat, els ulls fits en el Boig. Pausa llarga.)

Dell. *(Feblement.)* Digui: ¿quí es vostè, què vol?

Boig. *(Misteriosament.)* Sóch el Geni.

Dell. ¿El Geni?... ¿També vostè es un Geni?

(Tristament.) Donguim la mà.

Boig. Porto guants y no la sentiría la meva mà.

Dell. Trèguisels.

Boig. No puch... li faría mal. La meva mà núa fa mal als febles, als Genis febles.

Dell. ¿No ha dit que vostè també n'era un de Geni? Donchs som germans.

Boig. Li he dit lo qu'era, no lo que semblo.

Dell. *(Més serè. Un xich irònich.)* Sembla un home vulgar.

Boig. Vulgar y estrany. Me diuen el Boig.

Dell. A mi també varen dir-mho.

Boig. Y ho era. Però no tenim res de comú tots dos: vostè era un boig que semblava un Geni, jo sóch un Geni que semblo un boig.

Dell. (*Mofeta.*) ¿També fa frases vostè? ¿Qu'es periodista?

Boig. Els periodistes no fan frases: les desfàn. Jo li he senyalat la diferencia entre nosaltres dos.

Dell. Vol explicàrmela més clarament.

Boig. (*Marcat*) Val més semblar un boig que semblar un Geni. Un boig que s'ia tractable, es apreciat per tothòm. No fent ombra a ningú, tothòm s'ajunta pera tolerarlo; y qui es tolerat, pot ferse servir. Això en el ben entès de que no ho s'ia realment de boig. El mèrit consisteix en saber semblarho. Per exemple: jo, l'Original, el Boig, puch entrar per tot arreu sense treurem el barret.

Dell. ¿Fins allà hont no'l coneixen?

Boig. Així qu'entro ja'm coneixen: porto un barret diferent dels altres, porto un vestit que esvera a tothòm.

Dell. ¿N'hi ha prou ab dur un barret diferent?

Boig. No n'hi ha prou: s'ha de saber dur.

Dell. ¿Y què hi guanya permaneixent cobert?

Boig. Ventatges enòrmes: en primer lloch no'm veuen la calva, y el sol dubte de si sóch calvo o no'n sóch, ja desperta la curiositat.

Dell. ¿La curiositat del misteri?

Boig. La curiositat: primer pas de l'interès. Per altra banda, permaneixent jo cobert y ells descoberts, se senten inferiors a mi perque saben que jo puch comptàlshi els cabells del cap.

Dell. (*Ab rialla trista.*) No es pas tan fàcil això.

Boig. Es molt fàcil. Tots els homes que porten barret semblant són calvos.

Dell. ¿No diu que vostè també ho es?

Boig. Ho sóch d'una altra manera. De tots modos, lo essencial es que no ho sàpiguen. La por de que jo tingui una gran cabellera que'ls avergonyiria, fa que s'estimin més que no'm descobreixi... y m'ho agraeixen.

Dell. ¿Sincerament?

Boig. Sincerament. Perque jo, per la meva part, sé fêlshi entendre que no'm preocupo de les seves calves. Fins hi ha moments en que'ls hi faig creure que'ls hi envejo... Per altra part, la serenitat ab que dich el meu paper de boig els desarma.

Dell. ¿Vol dir que tothòm s'ho creu que vostè sia boig?

Boig. No es pas essencial que s'ho creguin. Lo essencial es que jo ho sembli.

Dell. ¿Per què semblan tho vostè, ells poden dirho?

Boig. Lo essencial es que puguin dirho.

Dell. ¿Fins dirli a vostè?

Boig. Sobre tot a mi.

Dell. ¿Y vostè'ls hi consent?

Boig. ¿Si els hi consento? Tota la meva força neix d'aquí. Un cop m'han dit boig, puch dir y puch fer tota mena de bogeries. Puch dir y puch fer lo que no pot ningú. Puch cantar les veritats a tothòm y ningú s'ofèn. L'interessat se'n riu y diu

als demés: «Es original aquest boig... té unes sortides!...» Y els demés li contesten: «No'n faci cas», però interiorment pensen: «Els boigs fan bitlles.» Y riuen interiorment!

Dell. Es interessant tot això!

Boig. ¿El comprèn ara'l secret de la meva superioritat?

Dell. Començo a endevinarlo.

Boig. En cambi, vostè...

Dell. ¿Jo?...

Boig. Vostè que's creya ésser un geni y que fins va arribar a semblarho, tenía de resultar una víctima dels altres y de vostè meteix. Dels altres, perque no podent negar que vostè ho semblava un geni, no podíen riuresen de les seves veritats. Y quan els homes no poden riure, se vengen.

Dell. ¿De quína manera's vengen?

Boig. Jesucrist semblava un geni y a les seves veritats li contestaren ab una creu. Si jo fos erudit li citaría molts altres exemples.

Dell. No es necessari. (*Pausa curta.*)

Boig. Però lo més grave no es la venjança dels altres, sinó la d'un meteix.

Dell. ¿La venjança d'un meteix?

Boig. Vostè n'es un exemple: vostè's creya un geni verdader y's va formular així: «Essent jo superior a tots, ningú'm pot comprendre...» Y va fugir de tots.

Dell. ¿Vaig fer mal fet?

Boig. Va fer tot lo contrari de lo que hauria fet un verdader geni.

Dell. ¿Se pot saber lo que faria...

Boig. (*Rectificant.*) ... lo que fa.

Dell. ... lo que fa—es igual — un geni verdader?

Boig. Un geni verdader se formula d'aquesta altra manera: «No podent ningú compendrem, puch enganyarlos a tots: enganyemlos!»

Dell. ¿Es necessari enganyarlos?

Boig. Absolutament necessari. Sols enganyantlos els podrà dominar. Un teixit de mentides misteriosament y hàbilment combinades es un teixit irresistible: la humanitat no ha pogut resistir als diferents teixits de les diferents religions. En cambi, les grans veritats, senzillament formulades, sols s'accepten quan comencen a podrirse de velles; es a dir, quan comencen a fer tuf de mentida.

Dell. De manera que'l secret del geni consisteix en enganyar!

Boig. Del verdader geni, sí. Perque'l geni verdader no es lo que comunment s'entén per tal: «Un home que diu veritats noves o relativament noves, o que canta belleses esplendentes o relativament esplendentes.»

Dell. ¿Vostè creu, donchs, que'l geni no deù predicar, ni deù cantar?

Boig. En tot cas, sols per excepció. El verdader geni deù viure, viure harmoniosament. Qui viu

harmònicament ab sí meteix, realisa la suprema veritat y la suprema bellesa.

Dell. ¿Veritat y bellesa que per ésser d'un individu isolat, els demés no comprendràn ni podran gaudirne?

Boig. Per això farà bé, guardàntseles. Lo essencial es obligarlos a que'ns ajudin a construir aquell gran palau de la veritat y la bellesa propries que cada hu deuría construir lentament durant el curs de sa vida.

Dell. ¿Per ventura no podèm construirlo tots sols?

Boig. Qui intenti ferho tot sol, ne mor. Vostè n'es un exemple. Se'ls hi ha d'obligar, y pera obligàlshi es precis enganyarlos.

Dell. Y pera enganyarlos, ¿còm se fa?

Boig. Això es el secret de cada geni: «Cada home es un món.» No obstant, puch donarli una fórmula general y citarli un cas concret.

Dell. ¿... ?

Boig. La fórmula general es la següent: *Conceixentse a sí meteix y coneixent als altres, el geni fàcilment els hi fa creure que lo que li convé a n'ell es precisament lo meteix que'ls hi convé.*

Dell. En una paraula: explota'l seu egoísme.

Boig. Y pera explotarlo millor els hi deixa entendre que personalment ne surt perjudicat.

Dell. ¿Y aleshores, tots riuen?

Boig. Riuen bestialment!

Dell. En teoria es molt confós tot això.

Boig. Li presentaré un cas pràctich: *Jo*.

Dell. ¿Vostè es un geni?

Boig. Me diuen, y'm deixo dir el Boig, y no m'enfado. Això sol ja'm dóna una gran superioritat.

Dell. ¿Per què no s'enfada?

Boig. Perque no m'enfado may. Ni quan me diuen lo que no sóch.

Dell. «Calumnia, que de la calumnia sempre'n resta quelcòm.» Ho va dir Voltaire.

Boig. Deixarse calumniar y fer de manera que aquell quelcòm ens sía profitós es el gran secret del geni.

Dell. ¿Fins quan la calumnia arriba a l'insult?

Boig. Sobre tot quan hi arriba. Si jo protestés quan me diuen original, o boig, o maniàtich, me consideraríen com un enemich. En cambi, fent veure que'm conformo ab el seu *fallo*, m'elevo de cop al poder absolut. Com a home sà e inteligent, la societat me lligaria. La societat es molt exigenta ab els homes superiors. Com a boig, puch fer bogeries. Tots aquells que m'han dit boig, tenen de reconeixem el dret de ferne.

Dell. També's reserven un altre dret: el dret de tancar-lo.

Boig. Vostè oblida que no's tracta d'un boig veritable, sinó d'un geni que's deixa dir boig.

Dell. No hi veig gran diferencia.

Boig. N'hi ha una de molt gran: un boig autèn-

tich s'entreté fent mal al proxim. Jo m'entretinch fentli bé.

Dell. ¿Bé de veritat?

Boig. No; però jo'ls hi faig creure. En realitat sols cerco'l meu bé. (*Pausa llarga.*)

Dell. (*Enervat.*) ¿Què hi ha vingut a fer aquí vostè?

Boig. (*Misteriós.*) Porto'l bé y el repòs.

Dell. ¿El bé de vostè?

Boig. El meu y el de vostè: li porto l'Angèlica.

Dell. ¿L'Angèlica?

Boig. L'Angèlica y l'Enrich.

Dell. (*Ab melangia.*) L'Angèlica y l'Enrich!... ¿Ahónt són?... ¿Són aquí?

Boig. Arribarán ara, aviat. Jo'ls sortiré a rebre.

Dell. (*Enèrgich.*) No; que no vinguin, que no vinguin!... (*Cridant y començant a exaltar-se.*) Esperança, Esperança!... No ho vull, no ho vull... Esperança!... (*Entren la Esperança y el metge per una de les portes del fons, la del pati.*)

Esp. Què hi ha! Què vols!

El Doctor es el tipo comú de metge de fòra, tradicional en tot. Es un personatge insignificant. Entra un xich recelós, sense fixarse en el Boig, y's dirigeix a n'en Dell tot dihent:

Doctor. Havía sortit a pendre l'ayre de matina-da... y passant per aquí he pensat: deixem veure què fa aquell bon senyor.

Dell. (*Secament.*) Donchs ha pensat malament.

(*El metge s'atura.*) Me creya que vostè ja hauria entès, per lo que li vaig dir l'altre dia, que les seves receptes y les seves tiles... oh! sobre tot les seves tiles!... (*El Boig mentres tant haurà anat fins a la porta del segon terme de la esquerra y l'haurà tancada sense fer soroll, guardantse la clau.*)

Boig. (*Intervenint.*) ¿El senyor es l'encarregat de curarlo? (*El Doctor saluda ab el cap y's queda contemplantlo entre curios y esverat.*)

Esp. El senyor es el metge.

Boig. Ja ho he conegut. Com a bon metge'l senyor porta un sach de rahons. (*Això ho diu indicant ab la mirada un petit botiquet que porta'l metge a la butxaca o a la mà.*)

Doctor. (*Mitj escamat.*) Porto les rahons de la ciencia.

Boig. Males rahons, males rahons...

Doctor. (*Sèch.*) Ja'n dèu saber de millors, vostè!

Boig. Ne sé d'altres, molt millors: sé les rahons de la fe.

Esp. ¿Les rahons de la fe?

Doctor. Permetim, permetim...

Dell. (*Nirviós.*) Ja n'estich tip de les rahons de vostès. Tan tip, que'ls hi prego...

Esp. (*Anant al metge y a mitja veu.*) Oh, doctor! dispensi... vostè ja's farà càrrech!...

Doctor. (*Fredament.*) Sí, sí... De totes maneres... (*Al Boig ab posa de confusió.*) Pot creure qu'es la primera vegada en ma ja llarga carrera...

Boig. Vinguisen ab mi. Pel camí li explicaré...

Esp. Ja'ns dispensarà, senyor doctor... Escolti, digui... que... qu'hem de fer, si...

Doctor. (*Ab un deix d'ironia y fort.*) Tila, tila... molta tila. Això calma'ls nirvis...

Boig. Vingui, vinguisen ab mi. (*Agafantlo pel braç.*) Jo li explicaré...

Doctor. ¿Les rahons de la fe?...

Boig. Sí, sí. Miri: a Lourdes ne tenen un gran sach d'aquestes rahons. Més gros que'l seu; els *curanderos* també'n tenen. (*Això ho diu emportant-sel. Quan es prop de la porta s'interromp pera dir a la Esperança y a n'en Dell:*) Jo torno tot seguit. La tartrana ja dèu ésser aprop; tornaré ab ellsl

Dell. (*Cridant. Els dos se paren.*) No ho vull. ¿No li he dit que no ho vull?...

Esp. Verge del Carmel Senyor doctor, senyor...

Boig. (*Sense ferne cas y emportant-sen el metge.*) ... avans, a la edat mitja, totes les bruixes y bruijots també'l duyen aquest sach y Jesucrist... (*Se pert el so de les paraules que segueixen al baixar els dos primers grahons del pati. La Esperança y en Dell queden mirant en aquesta direcció. Petita pausa.*)

Dell. (*Esclatant.*) He dit que no ho vull! He dit que no ho vull! (*Cridant.*) María... María!...

Esp. No t'exaltis, home.

Dell. María!

Cam. (*Apareix pel menjador.*) ¿Què mana, senyoret?

Dell. Baixa y tanca'l reixat; tanqueu tot. No vull que ningú entri. Ningú!

Esp. Sí, vés: tanca. Y després, fes tila. L'olla gran. Y quan estigui, porten una taça.

Cam. ¿Una taça gran?

Esp. Sí, dòna, sí: una taça gran. (*Là Cambretera surt pel pati. En Dell haurà quedat abatut. La Esperança se li acosta y l'abriga bé.*)

Dell. Tapem, sí, tapem... Tinch fret... tinch són!...

Esp. Això: dorm.

Dell. No, no vull dormir. (*Agafantli una mà.*) Te'n anirfes!... Escolta: (*Manyach.*) no te'n vagis; no'm deixis... y... t'ho perdono tot... tot. Fins lo d'ahir! .

Esp. (*Pensativa.*) Lo d'ahir!... No hi tinch cap culpa jo. Va fascinar-me... Oh! quín boigl... quín boigl...

Dell. No'n parlèm més... però no te'n vagis... no'm deixis!...

Esp. No't deixaré may. Fins a la mort!... (*Sense convicció.*)

Dell. ¿M'ho jures?

Esp. T'ho ju... (*Com malgrat ella.*) No ho sé, no puch. Si ella tornés!...

Dell. ¿Ella?!

Esp. La Gloria.

Dell. No's diu pas Gloria: se diu Angèlica.

Esp. (*Meditabonda.*) Dèu dirse dos noms!

- Dell. Sí: dèu dirse dos noms!
- Esp. Quan la gloria arriba, fuig la esperança.
- Dell. No la deixarèem entrar: li barrarèem totes les portes.
- Esp. Ja he fet tancar el reixat.
- Dell. (*Esferehit.*) Saltaràn les tapies!... Tinch por!
- Esp. ¿Saltaràn per sobre? ¿Vols dir que podran?
- Dell. Ella no. Ella no podría. Però aquell boig...
Es capaç de tot aquell boig!
- Esp. (*Ab convicció.*) Es capaç de tot!
- Dell. (*Com somniant*) Ja ho veuràs: vindran ab la meteixa tartrana. Ab la meteixa que se'n varen anar. Oh! els picarols!... encara'ls sento aquí, al cap, els picarols... ¿No'ls sents tu?
- Esp. (*Escoltant.*) No sento res... encara no sento res! (*S'aixeca com per'anar a cerciorarse de que no ve ningú.*)
- Dell. No't moguis! No te'n vagis!... Tinch por... tinch fret!...
- Esp. No't desabriguis. (*Arreglantlo.*) ¿Y sed, que'n tens de sed?
- Dell. Sí que'n tinch: molta.
- Esp. Ara vindrà la Maríia y't portarà una taça de tila, ben calenta!
- Dell. Sempre tila!
- Esp. Y després... ¿sabs lo que farem després? (*En Dell la mira ab ulls tristos interrogadors.*) Ens tancarèem tots tres aquí dins, ben tancats!
- Dell. ¿També'n tens por tu, de que saltin les tapies?

Esp. (*Treyent importancia.*) Ho deya, per si decàs.
No; no tinguis por.

Dell. ¿Y si esbotzaven les portes?

Esp. (*Sense convicció.*) Què vols qu'esbotzin,
homel

Dell. (*Agitantse*) Callal... ¿No'ls sents?... ¿no'ls
sents els picarols?

Esp. (*Aixecantse y anant cap al fons.*) Ara'm sem-
bla que sí. Però són lluny encara.

Dell. Són els meteixos. Són els meteixos, però'l
soroll no es ben igual... ¿Per què deü ésser això
que'ls picarols no sonen igual quan se'n van que
quan tornen?

Esp. Deü ésser... (*Meditabonda.*) perque quan tor-
nen, tornen cansats, tornen tristos!...

Dell. Es veritat: quan se'n anaren no estaven
cansats!

Esp. (*Intranquila.*) ¿Y ara, què farèu ara?

Dell. No ho sé... tinch por... tinch por.

Esp. (*Decidintse, cridant.*) Marçal... Ho tancarèu
tot y...

Dell. Serà inútil, te dich que serà inútil.

Esp. Ja ho veurèu. Sía lo que Deu vulguil

Cam. (*Entra ab una taça gran.*) Tingui la tilal...
¿Que no l'han sentida la tartrana?

Esp. Calla, ximple. Primer que tu l'hem sentida.
Déixela aquí la taça. Ja se la veurà.

Cam. ¿Que vol que vagi a obrir?

Dell. No; no obriu pas!

- Esp. Ja deuen haver arribat. Ja no se senten els picarols.
- Cam. Y no truquen! No se sent res! Qu'es estrany que no truquin!
- Dell. (*Esverantse.*) ¿Ja era ben tancat el reixat?
- Cam. Hi he posat la barra de ferro.
- Esp. (*Recelosa.*) Qu'es estrany que no truquin!
- Dell. Saltaràn, te dich que saltaràn. Tanquèu aquí dintre. Tanqueuho tot, aquí dintre...
- Cam. ¿Que té por, senyoret? ¿De quí tenen por?
- Esp. Jo no'n tinch may de por. No s'ha de perdre may la esperançal
- Cam. ¿Què vol dir?
- Esp. Res. Tanquèm, tanquèm... (*Esperança y Maria tanquen bé les portes del fons y la del primer terme esquerra.*)
- Dell. (*Tot d'una y senyalant la del segón terme.*)
Y aquellal
- Esp. (*Ananthi. Estranyada de qu'estigui tancada.*) Ja es tancada aquesta.
- Dell. Quí l'ha tancadal Ahónt es la clau!
- Esp. No ho sé... no ho sé... L'havíem deixada obertal...
- Dell. Vindràn per aquí... La deù tenir ell la clau... Barreula... barreuli el pas... (*La Esperança y la Marta, preses d'esverament, agafen la tauleta y dues o tres cadires, posantles tontament devant de la porta.*) Es petit tot això... (*Molt esverat.*) Poseuhi... (*Tots miren, cercant què posarhi, quan se sent soroll de la part de dins y una clau que's fica*

al pany. Les dones y en Dell s'hauràn aixecat, aquest especialment molt esverat. Elles corren cap a n'en Dell fent un grupo. La porta s'obre de bat a bat, escampant cadires y taula. Apareixen l'Enrich y l'Angèlica ab posat trist y vergonyós, com si entressin per força. El Boig els empeny, cridant:)

Boig. Ja som aquí... Hem entrat per la finestra... per la finestra del quarto de la Esperança... de la Esperança... (*Riu ab satisfacció.*)

Enrich es el meteix tipo de *El Geni*; però estarà molt més flach y anirà tot afaytat, encara que no de fresch. Porta levita y pantalons negres molt lluhents y tacats. Barret de palla usat y pujat de color, ab cinta vermella de tò menjat. Tot en ell indica lacitut y miseria. No obstant, quan parli y accioni, si be ho farà encara ab gran luxo d'accionat, se li notará més desembrag en sos moviments y més facilitat en la paraula.

Angèlica, en conjunt, també es la meteixa dona esplèndida de *El Geni*; però més prima de cos y fina de linies a pesar de la deixadesa ab que va vestida. El cambi greu està en la fesomia: tindrà, en lo que se li veu, la cara molt blanca—groch de ciri,—endevinantse qu'encara està convalescenta d'una malaltia. Una ampla vena negra li tapará l'ull, la orella y més de mitja galta de la part dreta; dissimulant tot això, en lo possible, per medi d'un gran barret de palla també negre, molt çaygut d'aquesta banda. Per sobre de l'ala una ampla glassa de color gris, molt fosch, que volta la copa del barret, després de fer una gran llaçada, vindrà a caure d'aquest costat en dues llargues y amples tires que l'Angèlica agafará nirviosament ab la mà, procurant taparse la cara. Anirà tota negra, però la roba llustrosa y mal engiponada trahirà la miseria moral y material del personatge.

En una paraula: tots dos deuen produhir per son aspecte una greu llàstima.

(Al entrar empenyuts pel Boig, l'Angèlica y l'Enrich estaràn a punt de caure, entrebancantse ab les cadires y la tauleta. L'Angèlica quedarà apoyantse ab la mà esquerra en aquesta. Tots dos resten immòvils, els ulls fits a terra, com avergonyits. El Boig, mitj saltant y deixantlos lliures, haurà passat per darrera d'ells cap al centre de l'escenari, guaytantlos a tots ab curiositat.)

(En Dell mira fit a fit, horroritzat al veure les fatxes dels tres personatges. De prompte reacciona y cridant:)

Dell. No ho vull... No ho vulll...

... d'un bot se fica al seu quarto y tanca rabiosament la porta de cop. L'Angèlica y l'Enrich silenciosament faràn l'acció d'entornarsen. Mes la Esperança, que haurà estat més serena, els hi dirà fredament:)

Esp. No; per aquí no! Veniul *(Els dos la segueixen com anyells. Marta se'n va al seu darrera. El Boig se queda mirantlos.)*

TELÓ

ACTE TERCER

ACTE TERCER

Són les cinch de la tarda del meteix día. Tot estarà en ordre. El gran silló de darrera la taula's veurà més endavant de la escena. En ell hi seurà en Dell, ben embolicat ab una manta y portant al cap una gorra peluda. Estará encara més pàlit.

El Boig seurà prop d'ell en un balancí molt còmodo. Es el tipo de sempre.

Dell. ¿... y ab quín dret s'hi passejava vostè pel cimall d'aquells roquers?

Boig. M'hi passejava perque volía. Els roquers són de tothòm.

Dell. Són de tothòm, té rahó; però vostè no tenia dret de venirme a molestar.

Boig. La posició especial en que'l vaig veure justifica plenament la meva conducta.

Dell. (*Irònic.*) No crech pas que hagués caygut jo!

Boig. Vostè estava a dalt de tot, sentat en el cayre d'una roca, ab les cames penjant sobre l'abím.

Dell. Estava abstret, fent meditacions sobre'l poder d'atracció que lo insondable exerceix sobre'ls esperits.

- Boig.** Això es justament lo que m'ha dit quan l'he obligat a ferse enrera.
- Dell.** Lo que vostè ha fet es un acte de tirania.
- Boig.** Acte de tirania que deuría agrahirme.
(*Pausa curta.*) En fi, deixemho córrer això. Parlèm de l'Angèlica.
- Dell.** (*Enèrgich.*) Ja li he dit que no ho vull.
- Boig.** (*Imperatiu.*) Y jo li he dit que són aquí y que vostè'ls rebrà.
- Dell.** Desde que tinch us de rahó, senyor... ciclista, may ningú s'havía atrevit a manarme res.
- Boig.** El senyor Joan Dell consentirà avuy la meva imposició y m'obehirà. El senyor Joan Dell ha deixat d'ésser qui era. (*En Dell s'incorpora.*) La solitud ha mort al senyor Joan Dell!
- Dell.** (*Després d'una petita pausa pera reaccionar de la impressió que li hauràn fet les derrerres paraules.*) Jo crech qu'es un gran pillo vostè. S'ha explicat massa clar pera que no l'entengui.
- Boig.** Li porto'l bé y el repòs: l'Angèlica y l'Enrich.
- Dell.** (*Pensatiu.*) Vol ferme mirar enrera! Vol que visqui recordant. No, que no vinguin! Els recorts maten!
- Boig.** Ells dos li explicaràn la llur vida nova.
- Dell.** Una vida trista, ¿veritat?
- Boig.** Tan trista com la de vostè. Això'l consolarà.
- Dell.** Me fa por vostè! (*Abatut.*) ¿Per què ha vingut aquí? Digui la veritat, ¿per què ha vingut?

Boig. Porto la paul

Dell. Vostè vol enganyarme; vostè ha vingut a cercar quelcòm... Ah, sí! vostè se'n vol endur la Esperança.

Boig. La Esperança ja no hi té res que fer aquí.

Dell. (*Exaltantse; com una criatura.*) No ho vull, no ho vull, no ho vull!

Boig. No s'exalti. No li convé exaltarse.

Dell. (*Abatut.*) Es el meu consoll...

Boig. Ella ja no'l pot consolar: mira al lluny ella!
(*Pausa.*)

Dell. ¿Què li ha dit, pera robàrmela?

Boig. Li he dit que aquí hi estava perdent el temps. Y que la vida—y en nom de la vida jo—la reclamava.

Dell. Y ella ¿què ha contestat?

Boig. No ha sabut dir res: m'ha abraçat y ab els ulls m'ha dit: «Anèml!»

Dell. (*Impressionat.*) ¿L'ha abraçat?

Boig. Y m'ha besat. Follament... Ella també s'ho pensa que sóch boig.

Dell. Sí, ja ho sé; es el mirallet de vostè pera enlluhernar.

Boig. Ab ella no he tingut necessitat de fer comedia. El meu vestit sol l'ha enlluhernada. El meu vestit obra a la esperança horitzons esplendorosos... irresistiblement esplendorosos... La Esperança es morta pera vostè!

Dell. (*Pera sí.*) Y jo també. Me tornaré a quedar soll

Boig. Sol no. Tot seguit vindrà els altres.

Dell. ¿Qui? ¿L'Angèlica y l'Enrich? No hi vull viure ab ells. Es massa ambiciosa ella; es massa vulgar ell.

Boig. Ja no són lo qu'eren. Tot es mort en ells, com en vostè.

Dell. (*Tristament.*) Som morts que vivim!

Boig. Són vius que's moren. (*Pausa curta.*) Es necessari que vostè'ls rebi.

Dell. Ja li he dit que may.

Boig. Es necessari. Si no'ls reb tornarà a quedar-se sol.

Dell. Oh! l'administrador...

Boig. L'administrador se'n va ab la Esperança

Dell. ¿També me l'ha enlluhernat vostè?

Boig. Li he dit una veritat que l'ha convençut.

Dell. ¿Què li ha dit, que vostè era un boig?

Boig. Això no ho dich may jo: ho deixo creure. També li he deixat creure.

Dell. ¿Y un cop s'ho ha cregut?...

Boig. Li he dit: «Vostè es un lladre; y un lladre no hi té res que fer en la casa dels morts. Pera robar bé es necessari que se'n vingui ab mi, es a dir: ab la Esperança.»

Dell. (*Meditatiu.*) Es veritat. Tots els lladres són devots de la esperança.

Boig. L'administrador n'està follament enamorat.

Dell. ¿Y ella?

Boig. Ella... ella hi juga, *donantli esperances*. Fa'l seu paper a la perfecció. Solsament que avuy...

Dell. ¿... Què avuy?...

Boig. ... el volia desenganyar. «Aquest lladre'm repugna», m'ha dit. Però jo l'hi he contestat: «Un lladre enamorat pot esserte útil. ¿Sabs tu si un día't convindrà ésser robada tu meteixa?»

Dell. Y ella ¿què ha dit?

Boig. Jo crech que no m'ha entès; però ha comprés que tenia rahó.

Dell. Lo que vostè li ha dit es una tontería. No hi ha ningú que la robi la esperança.

Boig. A n'ella potser no; però la poden robar a n'els altres.

Dell. (*Tristament.*) A mi me la roba vostè.

Boig. Potser vindrà un día en que també'm convindrà que me la robin a mi.

Dell. ¿Y es per això que s'emporta'l lladre?

Boig. Sols per això. Sempre es bo tenir un lladre ben disposat.

Dell. ¿Y ab això sol l'ha convençut a l'administrador?

Boig. Ab això y poca cosa més: he jugat ab ell una partida d'escachs.

Dell. ¿Y l'ha guanyada?

Boig. Naturalment. Ademés, tot jugant li he insinuat que de tot ne sabia més qu'ell.

Dell. ¿Fins de robar?

Boig. Sobre tot de robar. (*Rihent.*) Y es clar, se'n ve ab nosaltres per'aprendren.

Dell. Vostè es un mestre en això d'explotar les passions y els vicis dels homes.

Boig. No s'ha tan sever. Digui les debilitats humanes. (*Pausa.*)

Boig. ¿Vol que'ls cridi?

Dell. ¿A quí?

Boig. A la Esperança y a l'administrador. Ells meteixos li diràn...

Dell. No, no'ls cridi. Ja m'ho ha dit vostè. Ara quasi bé me'n alegro.

Boig. Es clar, home: així estarà més tranquil. Lo millor serà que cridi als altres.

Dell. ¿A l'Angèlica?

Boig. A tots dos. L'Angèlica y l'Enrich són inseparables.

Dell. ¿No se'n han entornat?

Boig. Fa temps que s'esperen.

Dell. ¿S'esperen ab la Esperança?

Boig. Es l'últim cop que la veuen.

Dell. ¿Com jo meteix, aleshores?

Boig. Fins que's morin, vostès tres seràn germans. Tres germans ben avinguts. (*Pausa llarga. En Dell se queda una estona meditant. Després diu en veu baixa:*)

Dell. D'iguilshi que vinguin.

Boig. Tot seguit. Però no torni a fer com aquest matí: no s'alarmi quan els vegi. Ara ja ho sab que han canviat molt.

Dell. ¿Tant com jo?

Boig. Tant com vostè; però vostè no's veu.

Dell. ¿Y per què han canviat tant? ¿La seva vida?...

Boig. Oh!, es tot un drama.

Dell. Explíquemel.

Boig. Ja li explicaràn ells meteixos. (*Irònich.*)

Li semblarà més bonich sortint de llurs boques tortes, y de llurs ulls esmortuhits. Jo no serveixo pera explicar drames. (*Petita pausa.*)

Dell. Díguilshi que vinguin.

Boig. ¿No sent cap impressió?

Dell. Cap; estich tranquil; tranquil com un mort.

Boig. Donchs, fins a després. Ja tornaré.

Dell. (*Irònich.*) ¿No vol assistir a la nostra reconciliació?

Boig. No puch. M'enterniría. Ademés, sería massa forta pera mi la escena.

Dell. (*Sempre irònich.*) ¿Una escena entre morts, entre morts que ja no tenen esperança ni lladre que la robi?

Boig. Per això meteix: perque serà una escena tan... morta, no'm convé. Els espectadors d'aquesta escena tenen de venir dels llims.

Dell. Quí sab si vostè hi podria aprendre alguna cosa.

Boig. (*Sentenciosament.*) No s'ha d'aprendre lo que no convé. El meu teatre es el teatre de la vida.

Dell. Vostè meteix, faci com vulgui.

Boig. Mentres vostès representen la escena dels llims, jo, ab la Esperança y el lladre, representaré una altra escena.

Dell. ¿No la podré veure jo?

- Boig. Vostè s'hi aborriria.
- Dell. Al menys diguim lo què hi passarà.
- Boig. Serà'l pròleg d'un nou drama.
- Dell. ¿D'un drama de món?
- Boig. D'un drama nou que tindrà per títul: *Colometa y Esparver*.
- Dell. Y vostè ¿quín paper hi representarà?
- Boig. Jo faré'l paper d'home.
- Dell. ¿Y l'Esparver se menjarà la Colometa?
- Boig. Probablement l'home se'ls menjarà tots dos.
- Dell. M'estimo més la escena nostra.
- Boig. La de vostès serà més dramàtica: no hi haurà vencedor.
- Dell. (*Com pera st.*) No hi haurà vencedor!
- Boig. Sols hi haurà vençuts.
- Dell. (*Igual que avans.*) Tots tres vençuts! (*Petita pausa.*)
- Boig. Els actors s'esperen. Jo me'n vaig ab els meus. (*Al aixecarse apareixen pel fons del menjador Angèlica y Enrich, quedantse parats, sense gosar entrar.*)
- Dell. ¿Y jo?
- Boig. (*Senyalant ab la mà l'Angèlica y l'Enrich.*) Ja venen els morts. (*Se'n va cap a n'ells, encoratjantlos pera que entrin.*)

L'Enrich y l'Angèlica van vestits igualment que quan entraren a la fi del segón acte. Emperò l'Angèlica porta, enloch de barret, una mena de mantellina curta. Tots dos entren agafats de les mans y avancen poch a poch, buscant a n'en Dell ab la vista. Quan el veuen se paren en sèch y se'l miren fixament. En Dell també se'ls mira.

- Enr.** (*Baix a Angèlica.*) Sembla un mort!
- Dell.** (*Pera st.*) Semblen... semblen...!
- Ang.** (*Baix a n'en Dell.*) Bona nit, Joan!
- Enr.** Bona nit, Joan Dell!
- Dell.** (*Pera st.*) Fins la veul... (*Alt.*) ¿Sóu vosaltres?
- Enr.** Sí: som nosaltres!
- Dell.** Acosteuvos, acosteuvos; que vos vegi bé.
(*Després d'una pausa.*) No, no ho sóul
- Ang.** (*Volentse animar.*) Sí, Joan: sóch l'Angèlica.
- Dell.** ¿L'Angèlica morta, l'Enrich mort?
- Enr.** Però tu meteix...
- Dell.** Tenia rahó aquell... home! Jo també! Som tres morts.
- Ang.** ¿Aquell home? També'l coneixes tu aquell home.
- Dell.** Es el vostre butxí!
- Enr.** ¿Ell? Si ens ha ajudat sempre!
- Dell.** Expliquèumela la vostra historia. (*Pausa.*)
- Ang.** (*Rectificant.*) ¿El nostre drama, vols dir?
- Enr.** És un drama vulgar.
- Dell.** (*Fredament.*) Es el drama que vos pertocava. (*Petita pausa.*)
- Enr.** Varem anar a París.
- Dell.** ¿A trevallar?
- Ang.** A probarho. Al cap de tres mesos jo donava un concert.
- Enr.** Y l'endemà sortia un llibre meu... traduït per un altre.

Dell. ¿Una obra mestra? (*Irònich.*)

Ang. Nosaltres ho creyem així. Però... ningú'n va fer cas.

Dell. ¿Y el concert?

Enr. Fou un *succès d'estime*. Emperò hi havia poca gent. No més que homes.

Dell. ¿Y van aplaudir?

Ang. Van aplaudir: però reyen.

Dell. (*Ab intenció.*) ¿Vos va costar molts diners tot això?

Enr. Entre'l traductor y els periodistes, dèu mil franchs. Preu fixo.

Ang. (*Com disculpantse.*) Es l'únich modo de donarse a conèixer.

Dell. ¿De manera que fou un fracàs? El camí de la gloria vos va restar tancat.

Enr. Tancat y barrat.

Ang. Sols un viarany s'obría; però era un viarany fosch y lleig: als dos díes varem rebre una carta. Se'm demanava un concert pera homes sols, un *petit comité*.

Dell. ¿Y vas anarhi?

Ang. No. La carta era d'un príncep rus. Un petit detall va fernes rebutjar: la carta, qu'era correcta, anava acompanyada d'un ram. En el ram hi havia un estotx y una targeta. En la targeta'ls següents mots: «A la d'ulls negres y llabis rojos.»

Dell. Són cursis els prínceps rusos!

Enr. No li vaig deixar anar, y passarem un any sense fer res.

Ang. Aborrintnos.

Dell. (*Irònich.*) ¿Y el vostre amor?

Ang. (*Tristament.*) No hi ha amor quan no hi ha alegria.

Enr. Fins quan ens estimavem, estavem distrets.
Petons frets com els de les meretrius.

Dell. (*Amargament.*) Conech a l'Angèlica.

Ang. Un día l'horitzó s'illuminà: va arribar ell.

Dell. ¿Ell?

Ang. Aquest home: l'Original, el Boig.

Dell. ¿Còm va ésser que'l vareu conèixer?

Enr. Nosaltres no'l coneixíem, però ell va dir que'ns coneixia a nosaltres. Va venir a casa.

Ang. Tot seguit d'entrar va dirnos: «Jo hi era al concert de vostè, y he llegit el llibre del senyor.»

Enr. Tots dos ens vam tornar rojos. Tímidament vaig insinuar: «¿Y va agradarli?» «No—digué secament—y per això vinch: vinch per salvarlos.»

Ang. Als deu minuts d'enrahonar erem seus.

Enr. Jo vaig demanarli quí era; y ens va fer aquest petit discurs: «¿No ho veuen ab el vestit? Sóch un boig. Oh! un boig pacífich, no tinguin por. Sols jo y els que són com jo, hi fem bé al món. Ma qualitat de boig me permet d'ilshi la veritat, ma qualitat de pacífich me permet convèncels. Ma qualitat d'home farà que vostès me creguin.»

Ang. Y el tinguerem de creure.

Enr. Fou així que'ns contractà pera un café can-

tant. «Sols per'això serveixen» digué, y ho demostrà: «Faràn un *duetto*.» «¿Un *duetto*? — vaig fer jo. — Si no sabèm fer res.» Y ell afegí: «Una dòna guapa y ambiciosa y un home tonto y presumit... »

Dell. (*Interrompent.*) ¿Així, brutalment?

Ang. (*Ingenuament.*) Oh! El boig té una manera de dir les coses, que un les interpreta en sentit favorable.

Enr. (*Seguint.*)... «no necessiten aprendre res pera divertir al públich, al públich de cafè concert.» — «Però, una petita habilitat: ¿fer el goç, desllorir-garse?» — «Res d'això — contestà ell; — n'hi ha prou ab que la senyoreta faci de guapa y vostè de tonto. Els homes, devant d'una dòna que sab fer de guapa, se contrauen lascivament, el paladar se'ls hi asseca, y riuen ab nirviositat. Les tonteries de l'altre, de l'home, del tonto, refinèn la sensació, fan de derivatiu.»

Dell. (*Sempre ab ironia.*) Y es clar, ¿acceptareu?

Ang. No tinguerem altre remey. «Per tots els camins se va a la gloria», ens digué, y va citar una dotzena de noms.

Dell. ¿Noms de genis?

Enr. Noms de dònes genials.

Ang. (*Ab un xich d'entusiasme.*) Reynes de l'amor y de la hermosura ab qui s'honora y s'honorarà la Historia, y a qui, un día o altre, s'aixecaràn monuments.

Enr. Això ultim ens decidí.

Dell. (*Ab molta ironia.*) Però tu no eres més que un derivatiu, y un monument...

Enr. Un monument sense derivatiu no fóra complet. (*Ab èmfasis.*) No fóra un document humà. (*Petita pausa.*)

Dell. (*Un xich impacient.*) Expliqueume'l drama.

Ang. Nostre debut fou sensacional: *Le miroir vivant*. L'Enrich feya de mirall, reproduhint humorísticament les meves poses artístiques.

Dell. (*Irònich.*) ¿Artístiques?

Ang. (*Seriament y ingenuament.*) De primer me despullava y després me vestía.

Dell. (*Laç.*) Contèu més depressa.

Enr. Tot anava bé, camí de la gloria...

Dell. (*Interrompent.*) ¿Y del monument?

Enr. (*Ingenuament.*) ... y del monument, si no hagués sigut el príncep rus.

Ang. L'havia fet jo, al príncep rus.

Enr. Però la Estrella de la *troupe*, una morena desvergonyida, no'ns el volgué cedir.

Dell. (*Irònich.*) Ja no miraves tan prim tu aleshores.

Enr. Aleshores ja no mirava res. Sols veyá'l punt d'honor.

Ang. (*Triomfalment.*) A la fi va ésser meu. (*Ab melangta.*) Oh! solsament un día. L'endemà, al sortir d'escena, quan el públich, delirant, celebrava ab aplaudiments, ab flors, ab crits, ab brams, el meu triomf... d'arcoba, de sobte vaig sentir una cosa freda a la cara. . després una gran

cremor y al meteix temps una riallada histèrica.
Era d'ella, de la Estrella.

Dell. ¿Y lo de la cara?

Enr. Vitrioll

Ang. (*Aixecant un xich els draps qui li tapen l'ull.*) Miral

Dell. Irreparable!

Ang. Això meteix va dirnos ell.

Dell. ¿Quí?

Enr. Ell: el Boig. (*Pausa curta.*)

Ang. (*Melancòlica.*) Ja fa sis mesos.

Dell. ¿Vos va despedir?

Enr. No. Ens va fer contar la nostra historia detalladament. Després ens digué: «Jo no abandono a ningú fins a la fi: anèm. El Geni, en Joan Dell vos espera.» — «No; que'ns va dir may més.» — «Ja hi som a may més: el Geni ja es mort... ja s'està morint. Anèm: al costat de la mort hi viu la Esperança.»

Ang. Hi hem vingut cercant l'última esperança.

Dell. Vos ha enganyat. La Esperança es una dòna, la meva Esperança... y se la emporta. Estèm perduts.

Ang. ¿Se la emporta?

Enr. ¿Se la emporta y ens deixa així?

Dell. Vos ha enganyat, com ens ha enganyat a tots.

Enr. La Esperança es ab en Dell, va dirnos.

Ang. Y per ella hem vingut.

Dell. Sols prometéntvosla podíia fervos venir; sols

fentvos venir podíia pèndremela. Ella y vosaltres no hi cabèu aquí. També a mi m'ha enganyat.

Ang. ¿També a tu?

Dell. M'ha fet creure qu'era ella la que se'n volíia anar, la que se'n teníia d'anar.

Enr. ¿Y t'ho has cregut?

Dell. M'ho he tingut de creure. Sempre té rahó aquest home. Ell m'ha dit: «No hi tens dret a la Esperança. Hi cregues un jorn y l'abandonares per la gloria.» Per tu, Angèlica; per tu, l'ambiciosa Angèlica.

Ang. (*Tristament.*) Es veritat!

Dell. (*Mitj recitant.*) «Després fugires de tots y en la solitud t'has tornat un nen, un vell-nen; y el vell-nen l'ha recordada la Esperança dels dolços amors. Y ella ha acudit a la evocació, però com una ombra. «Joan Dell: has somniat, encara somnes. La Esperança de la teva solitud es un fantasma... Fa fuig, ja fuig...»

Ang. (*Com sugestionada.*) Ja fuig...!

Dell. (*Ab resignació.*) Y la deixo fugir. No puch no sé aturarla. El Boig té rahó: no tinch dret a aturarla.

Enr. Però ¿y nosaltres, que hi hem viscut sempre ab la esperança, que sols per ella hem glatit, hem trevallat y hem patit...

Ang. ...qu'era'l nostre ídol, al qui ho sacrificavem tot?

Enr. (*Concentrat.*) Fins l'honra!

Dell. (*Irònich.*) L'honra de l'Angèlica y la digni-

tat teval Sacrifici estèril. Vos dich que vos ha enganyat. La Esperança meva, la d'aquí, la pura, la de carn y òssos, que viu y fa viure, no es pas la vostra. La vostra era impura, era un ídol de fanch. El vitriol l'ha pulverisada. Ja no pots sacrificarli el teu cos, Angèlica; ja no pots tu, Enrich, oficiarhi impúdicament en innoble sacrifici. L'ídol es mort.

Enr. Ne cercarèm un altre: adorarèm a Deu y a la Verge Immaculada.

Ang. (*Ab entusiasme.*) Oh, sí! El martiri, el martiri de la carn...

Dell. Sols això vos resta. Isoleuvos ab Deu y ab la Verge Immaculada, y somnièu. La Esperança blanca vos somriurà.

Enr. (*Ab entusiasme.*) Tindrèm un altre ídol!

Ang. Un nou camí de llum esplendorosa!

Dell. De llum blanca y esblaymada!

Ang. Oh, sí! Jo l'adoraré ab fervor!

Dell. Com els moribonds: ab por y recança!

Enr. Jo vull tenir fel!

Dell. (*Sarcàstich.*) Acluca'ls ulls y dorm: la fe ve dormint.

Enr. No puch.

Ang. No puch, sento soroll allà fòra.

Dell. Es soroll de vida. Fins que se'n vagin no podrèu, no podrèm dormir.

Ang. (*Com recordant.*) Encara'ls sento en mos llabis els llabis d'aquell home. Encara la meva sang...

Dell. ¿Què? ¿Ell també?

Ang. Oh! Va ésser el primer... després de vosaltres dos.

Dell. ¿Y després d'ell?...

Ang. Després d'ell... molts. Era la meva planeta, el meu camí d'esperança.

Enr. Però jo'm venjaré. Fins ara no he comprés qui era aquest home: es un sàtir.

Dell. Es un home pràctich.

Ang. (*A l'Enrich.*) Veshi ab compte. Té més força que tu.

Enr. Ja ho veurèm. No li perdono, es a l'únich a qui no ho perdono.

Dell. ¿Perque't va enganyar?

Enr. Perque no va ésser franch. (*A l'Angèlica.*) Y tu tampoch.

Ang. Jo seguía'l meu camí d'esperança!

Dell. (*Irònich.*) Val més que pensèu en Deu y en la Verge Immaculada.

Ang. Sí, val més!

Enr. No, no... (*Entra l'Administrador ab posat decidit, y quan es al mitj de la escena diu, dirigintse a n'en Dell:*)

Adm. Jo, senyor, me'n vaig. Hi ha coses a la vida...

Dell. No m'expliquis res. Ja ho sé tot: la teva vocació't crida a horitzons més amples.

Ang. ¿Te'n vas ab la Esperança?...

Adm. Ab la Esperança y ab el Boig. Es un home fort el Boig, y que sab viure.

Dell. T'ensenyarà de robar!

Adm. (*Sorprès.*) ¿De robar?

Dell. Vull dir: te'n ensenyarà més de lo que'n sabs.

Adm. (*Ab dignitat.*) El senyor desvarieja... Si no fos que sembla un mortl... Ohl... no tingui por!

Dell. Vesten, ja te'n pots anar.

Enr. Sí, vesten...

Adm. De tots modos, vull que ho sàpiguen: el Boig es un home extraordinari, superior. Sab més que ningú.

Enr. Sobre tot, sab lo que a tu t'agrada. Y t'ho ensenyarà.

Dell. Ell sempre ensenya lo que més ens agrada, però... no's treu may el vestit. Veshi ab compte. Vull donarte un concell: aprenne força, y quan ne sàpigues prou, ròbali el vestit.

Adm. (*Cavilós.*) El vestitl...

Dell. Sí, el vestit. Es la seva joya de més preu.

(La Esperança y el Boig entren, venint del pati. Ella posa una mà al muscle d'ell, mitj apoyanhi també'l cap. El Boig, test com sempre, fa signe a l'Administrador de que surti, y ho fa després d'inclinar el cap, saludant y repetint a mitja veu:)

Adm. El vestitl...

Esp. Venim a despedirnos. (*L'Enrich, així que haurà vist a n'el Boig, no'l perderà de vista. Fent el desentès s'hi anirà acostant fins a quedar aprop y derrera d'ell.*)

Dell. (*Melancòlich.*) ¿Ja vos en anèu?

Ang. (*Igual.*) ¿Ja es hora?

Boig. L'hora s'acosta. Jo encara tinch un xich de temps. Vos el dedicaré.

Esp. Jo no. Jo tinch d'anarmen tot seguit.

Dell. (*Suplicant.*) No, encara no!

Boig. ¿No esperes res aquí?

Enr. (*S'haurà tret de la butxaca un ganivet de molles y ab gest ràpid el clavarà a la esquena del Boig.*) Potser espera la teva sang!

Tots. Oh, oh!...

Boig. (*Tranquilament.*) Es d'un teixit molt compacte aquesta esclavina (*Estrenyentli la mà que li havia agafat, y fentli escorre'l ganivet a terra.*) y la teva mà massa feble.

Enr. Ayl

Boig. Tens la mà feble y els òssos sèchs: òssos de cadavre.

Esp. (*A n'el Boig.*) ¿T'ha fet mal?

Boig. No podía fermen.

Dell. Es un home fort, vostèl

Esp. ¿Puch anarmen ara?

Boig. Fes com vulguis. (*Rihent:*) La meva sang ja la veuràs un altre día.

Dell. ¿La veurà may ella la sang de vostè?

Boig. Sols la Esperança pot ferirme. Però no ho farà fins que jo la deixi.

Ang. ¿També la deixaràs a la Esperança?

Boig. El día que'm torni boig.

Enr. Me creya que ja ho era.

Boig. Per ara no més ho semblo.

Esp. ¿Me'n vaig?...

Dell. (*Molt trist.*) Vesten a poch a poch... tan a poch a poch com puguis. Es mon ultim prech!

Esp. Caminaré de puntetes!

Dell. Passa pel camí més llarch. Voldria veuret encara molt temps... Que quan se pongui el sol encara't vegil!

Esp. Quan se pongui el sol donaré la volta al roquer de més lluny. Allà. (*Senyalant ab gest majestuós.*) Mirem bé aleshores, que serà l'última vegada. Me veuràs doble. Me veuràs a mi, y veuràs la meva ombra. Aquesta't semblarà més-grossa que jo.

Dell. (*Pera st.*) Y més fosca.

Esp. Si pots, no te la miris la meva ombra, mirem a mi.

Dell. No podré! No podré!

Esp. Si vols podràs!

Boig. Jo t'ajudaré.

Esp. T'ajudarà y podràs. El Boig t'ajudarà a ferme una bona despedida.

Ang. ¿Y nosaltres?

Esp. (*Ab fredor.*) No vos conech a vosaltres, No'm mirèu vosaltres.

Ang. ¿No't podrèm mirar?

Esp. Poseuvos d'esquena y mirèu el sol.

Enr. ¿El sol que's pon?

Esp. El sol qu'enlluhernal!

Ang. (*Obsessionada.*) ¿Hi veurèm a Deu y a la Verge Immaculada?

Boig. En tot sol que's pon s'hi veuen ídols.

Enr. ¿Ídols falsos?

Esp. Ídols enlluhernadors. Mireuhi, mireuhi: hi veurèu els vostres. (*Fa un gest ample de despedida.*)

Boig. Ja t'aconseguiré...

Esp. T'esperaré al revolt. (*Esperança surt poch a poch, sense tombarse.*)

Dell. Vés ben a poch a poch... ben a poch a pochl...

*(Mentres surt la Esperança, entra la Cambre-
ra portant un gran vol ple de «ponx» fret y al-
gunes copes, posantho tot a la taula prop d'en
Dell, y omplena les copes. El Boig mira'l rellotge y
fa un signe imperiós a n'en Dell pera que begui.
Aquest se'l mira, agafa una copa y beu silenciosa-
ment. El Boig surt un moment al terradet, tor-
nant poch després. L'Enrich y l'Angèlica s'hauràn
quedat a l'altra banda de la escena drets, arrupits
y molt acostats, mirant ab recel y parlant poch. En
Dell, al beure, fa que sí ab el cap.)*

Ang. ¿Vols que't deixèm sol?

Dell. No, no'm deixèul Tindría por!...

Camb. Nosaltres no'l deixarem may, senyoret.

Boig. Potser sóch jo qui fa por al senyor Joan
Dell.

Dell. No ho sé; però tinch por. Veig unes ales que's mouen... Y es el vent d'aquestes ales lo que'm fa fret!

Boig. Si fent un conjur pogués tranquilisarlo, jo'n sé fer de conjurs.

Camb. (*A l'Enrich y a l'Angèlica.*) Reyna Santíssimal Mirin que s'ha tornat groch el senyoret!

Enr. Tot això no seria res si aquest home se'n anava.

Boig. ¿També té por de les bruixes?

Camb. Jesús, María y Joseph!

Boig. Es un altre mal que s'agafa en la solitud. Y es terrible aquest mall

Dell. (*Tremolant.*) Oh... sí... terrible!

Ang. (*A la Cambrera.*) Porti més mantes... una flaçadal... (*La Cambrera entra al quarto d'en Dell.*)

Boig. Se prepara una nit terrible, una nit de fret Y vosaltres, també'n teniu de fret!

Enr. }
Ang. } Nosaltres, no.

Dell. També tremolèu .. com jo.

Boig. Tots tres semblen morts. Bevèu, bevèu *ponx* fret. Això reanima. (*L'Enrich y l'Angèlica s'acosten a la taula, y ab en Dell, beuen.*) Es la solitud qui vos ha mort!

Dell. La solitud!

Boig. Una solitud enganyadora... (*Entra la Cambrera ab una manta y un tapaboques.*)

Camb. Senyoret, tingui: abriguis.

Ang. Pòsali primer el tapaboques.

Camb. (*Posantli.*) Així estarà calentó.

Dell. (*Molt abatut.*) No, m'ofego...

Camb. Lo que té es fret. Abriguís, abriguis bé.

Ja veurà com no serà res.

Dell. Si el senyor empresari fos un bon amich, me deixaria la seva esclavina.

Boig. Demanim lo que vulgui, menys això.

Ang. Oh, sí. Potser si li deixés!...

Dell. El meu agrahiment seria etern!

Boig. Es impossible. Qui's posa la esclavina meva, la esclavina d'un altre... no ho pot contar.

Enr. ¿Es un diagnòstich?

Boig. Pera dur certes prendes de vestir, cal haverhi nascut apte.

Dell. Jo voldria probarho... Es la meva última esperança!

Ang. Tots li preguèml

Boig. (*Decidintse.*) Al cap y a la fi, lo que té d'esser, serà. (*Ell meteix li posa la esclavina.*)

Dell. (*Feblement, fent un sospir.*) Me trobo millor. (*Mor.*)

Camb. Senyoret, senyoret!...

Ang. (*Desde lluny, sens atrevirse a acostarshi.*)
Joan!

Enr. (*Igual, y ben agafat a l'Angèlica.*) Joan
Dell!

Boig. Era d'esperar. (*Li treu la esclavina y se la posa. L'Angèlica y la Cambreira se senyen y s'agenollen. Pausa llarga.*)

Boig. (*Tornant a mirar el rellotge.*) No puch esperar més. Ah! Vetaquí que això ha estat divertit: després de demanarho tant, ha mort sense recordarse de la Esperança. (*Senyalant al lluny.*)

Ang. (*Que, com la Cambrera, s'haurà aixecat.*)
¿Ahónt es? ¿Qu'encara's veu?

Boig. Ja no's veu; ja ha donat la volta. Adeu.

Ang. (*Suplicant.*) Y nosaltres, ¿què farèm?

Boig. (*Enèrgich.*) M'entrebancaríeu. Ademés, cal que algú vetlli el mort.

(El Boig, s'en va cap a la porta que dona al jardí, obrintla de bat a bat. La nit es molt fosca y tempestuosa y plou ab gran fressa.

L'Angèlica y l'Enrich se miren esverats. La Cambrera s'haurà ajuntat ab ells dos, formant un grupo compacte a l'altre extrèm de la escena. Tots tres miren a n'en Dell, qu'està caygut sobre'l silló. El Boig agafa la maleta y el portamantes y fa per sortir. Quan te les dos coses en sas mans se gira guaytant successivament an n'en Dell y als demes personatges dibuixantse en sos llabis un somrts irònich.)

Camb. (*Ab angoixa.*) ¿Ab aquest temps, el senyor continúa decidit a anarsen a la vila?

Boig. (*Posantse la caputxa.*) No arribarà a mullarme la pluja.

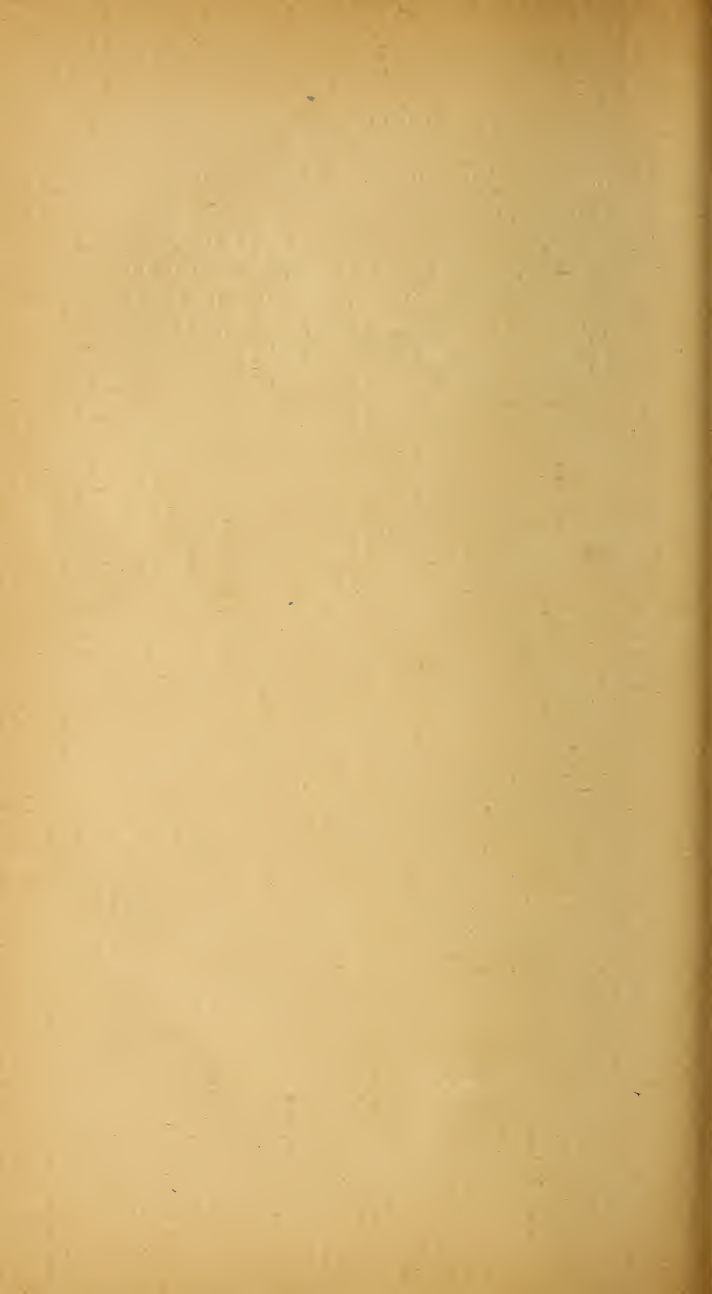
Ang. Tinch por!

Enr. Tinch por!

Camb. (*Insistent.*) Quedis, quedis; li arreglarè un quarto.

Boig. Sería la primera vegada en ma vida que dormiria sota'l meteix sostre que sopluga un mort. (*Surt. L'Angèlica, l'Enrich y la Cambrera's queden esverats mirant tantost al mort com al Boig, que desapareix pel fons.*)

TELÓ

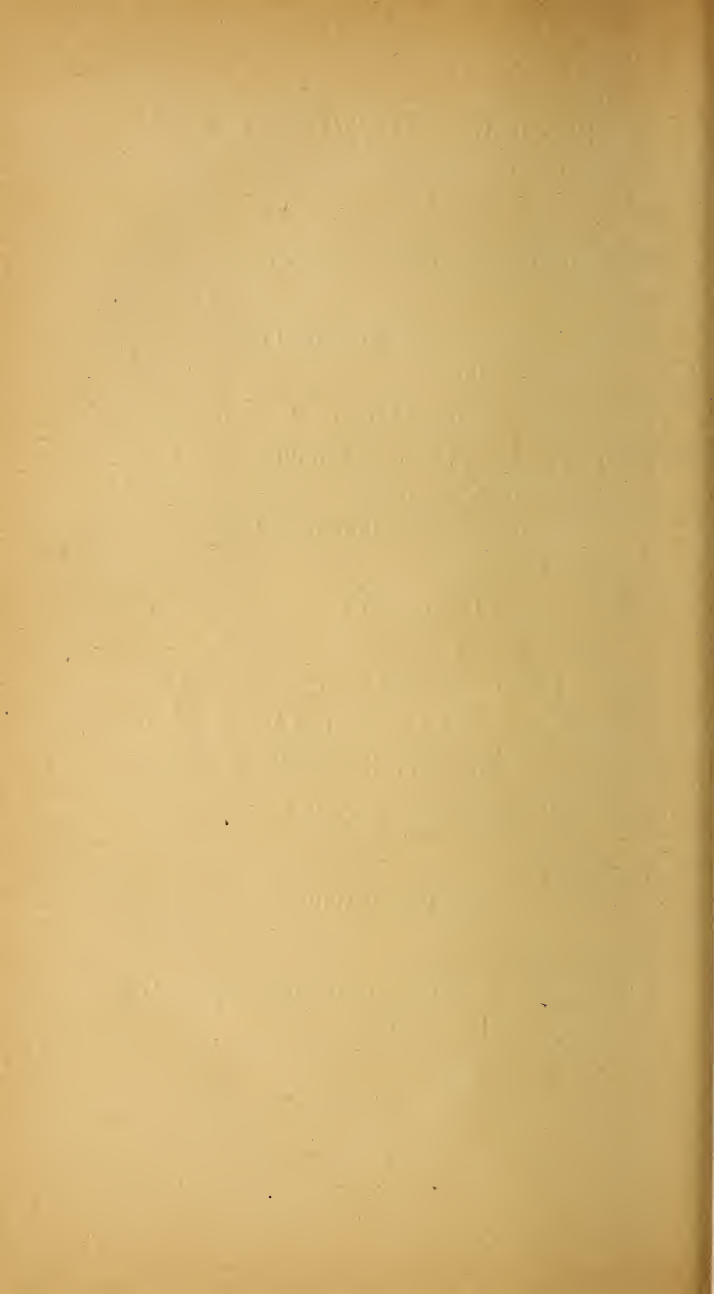
OBRES DELS METEIXOS AUTORS

	<u>Ptes.</u>
<i>El Geni</i> , drama en tres actes. (Pujulà-Tintorer.)	2
<i>El Boig</i> , segona part d' <i>El Geni</i> . (Tintorer-Pujulà.)	2
<i>La moral en el teatre</i> . (Tintorer.)	3
<i>Dintre la gabià</i> . (Tintorer-Pujulà.)	1
<i>Cyrano de Bergerac</i> , traducció en vers castellà. (Via-Martí-Tintorer.) Tercera edició	3
<i>Mal de verge</i> . (Tintorer) drama en tres actes	2
<i>Titelles Febles</i> . (Pujulà.)	2
<i>Francisco Pi y Margall</i> . (Pujulà.)	0'50
<i>Creuant la plana morta</i> . (Pujulà.)	0'25
<i>La Illa de Vademecum</i> . (Pujulà.)	0'25

EN PREPARACIÓ

Petites convencions.

La moral en el teatro, traducció castellana, per J. Pujol y Brull.

Escardot — SANG BLAVA. Novela.
 lrià Gual. — LA CULPABLE. Drama de món.
 rípides. — ALKESTIS. Tragedia, traduhida per Salvador Vilaregut.
 akespeare. — JULIUS CÈSAR. Tragedia, traduhida per idem.
 uptmann. — LA CAMPANA ENGOLIDA. Drama.
 sen. — PERE GYNT. Drama.

Miquel y Planas. — ELS PROBLEMES DE L'ANTOLOGIA GREGA, propo-
 sats en versos catalans, comentats y resolts. Etc., etc.

EN PREMPSA

ctor Català. — CAYRES VIUS.

Nota. Les obres publicades se troben de venda en totes les llibreríes
 cases de nostres corresponsals. Els subscriptors de **Joventut** les
 den adquirir ab la rebaixa d'un **25 per 100** en l'Administració del
 riódich.

SECCIO ESPERANTO

OBRES PUBLICADES

PESETES

Pujulà y Vallès. — REGLÉS FONAMENTALS D'ESPERANTO ..	0'10
» » — GRAMÁTICA CATALANA DE LA LLENGUA INTERNACIONAL ESPERANTO.	2

EN PREPARACIÓ

Pujulà y Vallès. — VOCABULARI ESPERANTO-CATALÁ. El més extens
 dels publicats fins ara.

Aquestes obres se venen en totes les llibreríes de Catalunya y en la
 societat **Espero Kataluna** de Barcelona.

ESPERO KATALUNA

Societat pera la propaganda d'Esperanto a Catalunya

Plaça de Santa Agna, 4, 2.^{on}; Barcelona

Además dels cursos gratuïts que continuament hi ha oberts en el local
 d'aquesta societat, se'n donen en son nom en diferents centres de Barce-
 ona y altres punts de Catalunya.

En la societat **Espero Kataluna** y en el Consulat Català d'Espe-
 anto a Barcelona (Portaferriça, 30, botiga) se faciliten tota mena de no-
 ícies d'aquesta llengua internacional.

Preu: 2 pissetes